

מערך שיעור 3 - דגמי מדיניות כלפי תרבויות משנה מיעוטים וגזענות:

הקדמה למערך השיעור:

מוצג בפניכם מערך שיעור שלישי השואף לשלב בין תוכן סוציולוגי לפעילות המקדמת מודעות כלפי תופעת הגזענות.

מבחינה סוציולוגית, המערך הנוכחי מתייחס לדגמי מדיניות כלפי תרבויות משנה ומיעוטים בחברה, תוך התייחסות ספציפית לדגמי ההטמעה וההפרדה כפי שהם באים לידי ביטוי בארץ ובעולם.

השיעור הנוכחי בנוי משני חלקים. בכל חלק נדון דגם אחד (דגם ההפרדה או דגם ההטמעה) באמצעות מתודה שונה: דילמה מוסרית או בניית טיעון ע"י הכיתה.

שני החלקים בנויים גם בצורה שונה.

החלק העוסק במדיניות ההטמעה מציג מקרה מקומי ומאפשר לצאת ממנו לדיון על ה"גלובלי". כלומר, ממקרה פרטי בארץ ניתן לדון על קיום דגם זה כלפי מיעוטים בארץ ובעולם.

החלק בשיעור העוסק במדיניות ההפרדה בנוי הפוך. הוא מתחיל ממקרה בעולם, ומאפשר ממנו להגיע לדיון על ה"לוקלי". כלומר מאפשר לעסוק בדגם ההפרדה בארץ.

המורה יכול לבחור באיזה דגם לפתוח את השיעור ובמה לסיימו.

מטרת הדיון בשני הדגמים היא לעורר דיון בדגמים ובהשלכותיהם. (האם הם פונקציונאליים? דיס פונקציונאליים)

המערך המוצג מגוון בתכניו ובפעילויות נלוות. מסיבה זו לא צורף לוח זמנים מתוכנן למהלך השיעור. יחד עם זאת לכל אחד מהחלקים של השיעור, חלק א וחלק ב' ניתן להקדיש לפחות שיעור כפול לנושא. כמובן שניתן לצמצם בזמנים בהתאם לבחירת הפעילויות שיועברו בכיתה, סוג התלמידים וזמן העומד לרשות המערכת.

לכל אחת מהמשימות והשלבים של השיעור נלווה פתרון ודוגמאות בהם המורה יכול להשתמש.

ידע מקדים נדרש: הכיתה למדה את הדגמים השונים הקיימים במדיניות כלפי תרבויות משנה ומיעוטים, תרבויות משנה, גישות למפגש בין תרבויות.

ציוד וכלים נדרשים לשיעור: דף מצולם לתלמיד עם דילמה מוסרית, כרטיסיות לבניית טיעונים (קיימים בסוף המערך). להקרנת הסרטון/ שיר, מחשב, מקרן או לוח חכם.

לוחות זמנים: החלק העוסק בניהול דילמה מוסרית מחייב לפחות שיעור כפול כמו גם החלק העוסק בבניית הטיעון.

מטרות על:

- פיתוח עניין וסקרנות לגבי החיים החברתיים ולגבי בעיות חברתיות בישראל.
- הגברת המודעות לתופעות גזעניות בחברה.
- להנכיח את ה"אחר" והשונה.
- קבלת הפלורליזם בחברה הישראלית והתמודדות אתו.
- הבנת מושגים סוציולוגיים ופיתוח יכולת השימוש בהם.
- פיתוח יכולת לנתח ולדון תופעות חברתיות.

- הגברת היכולת לבצע תהליכי התבוננות ורפלקציה.
- טיפוח אווירה בכיתה של סובלנות לדעות שונות וקבלת נקודות מבט שונות על תופעות חברתיות "רגישות"/ "טעונות"

מטרות בתחום התוכן:

- הכרה ותרגול של מושגים סוציולוגיים כגון: דגמים למדיניות כלפי תרבויות משנה ומיעוטים, גישות למפגש בין תרבויות, תרבויות משנה.
- מושג הגזענות, מהי גזענות, מושג האפליה והקיפוח החברתי.

מטרות בתחום המיומנות:

- פיתוח היכולת לנהל דיון ענייני / מושכל / רעיוני / גם בנושאים טעונים.
- פיתוח מיומנויות השתתפות בדיון, כגון: הקשבה, התבטאות, נקיטת עמדה מנומקת,
- פיתוח כושר ביטוי בכתב ובעל פה.
- פיתוח יכולת קריאה של טקסטים סוציולוגיים / מאמר/ כתבה והבנתם.
- פיתוח היכולת לעבודה בקבוצות קטנות .
- פיתוח שליטה בעבודה עם מקורות מקוונים אינטרנט.

מטרות חשיבה:

- התמודדות עם שאלות פוריות המפתחות חשיבה מסדר גבוה (שאלה פתוחה/ מערערת/מחברת/טעונה/ מסתעפת)
- פיתוח התמודדות עם אסטרטגית הטיעון: היכולת לבחון טענה ולהתמודד עמה בעזרת נימוקים שונים.
- פיתוח חשיבה פעילה וביקורתית
- פיתוח היכולת לבצע רפלקציה ושיקוף ביחס לעמדות, התנהגויות של התלמיד עצמו וכו'.
- קידום התפתחות החשיבה המוסרית לשלבים גבוהים יותר בסולם קולברג.

מטרות בתחום הערכי:

- קידום ערכים כגון: ערך השוויון, ערך כבוד האדם, פתיחות וסובלנות לאחר והשונה, לא לאלימות ולא לגזענות . קידום ערך הדמוקרטיה כמו גם ערכים של אחריות חברתית, חתירה לצדק חברתי.
- הכרת האחר והשונה (הקרוב אליך פיזית או המרוחק ממך...)
- טיפוח מעורבות בחברה הישראלית, טיפוח אקטיביזם .
- התמודדות עם דילמות מוסריות

מטרות בתחום התקשוב:

- פיתוח היכולת לאתר ולחפש מידע עדכני ומהימן באינטרנט.
- פיתוח היכולת להעריך את מקור המידע מהאינטרנט: לפי סוג האתר, מקור החומר, כותביו וכו'.

מבנה השיעור:

חלק א: דגם ההפרדה וגזענות (מהלוקלי אל הגלובלי)

חלק ב: דגם ההטמעה וגזענות (מהגלובלי אל הלוקלי)

חלק ג: סיכום השיעור

פתיחת השיעור: המורה יאמר בכיתה כי בשיעור הקרוב, הכיתה תבחן את המשמעויות וההשלכות שיכולות להווצר מדגמי מדיניות מסוימים כלפי מיעוטים ותרבויות משנה בחברה. בנוסף, ייבחנו אותם הדגמים בחברה הישראלית ובחברות אחרות בעולם.

המורה **לא יציג** בפני התלמידים את שם הדגמים הנדונים, במטרה לאפשר לתלמידים ליישם את החומר הנלמד ולזהות ולאתר באלו דגמים מדובר.

חלק א: הפרדה וגזענות

למורה: חלק זה במערך השיעור מתבסס על ניהול דילמה מוסרית אותה יש להעביר דרך המתודה המיועדת לכך. ניתן למצוא בנספחי השיעור:

1. הנחיות למורה כיצד להעביר דילמה מוסרית בכיתה.
2. סיפור הדילמה כדף שיש לשכפלו לתלמידים.

הדילמה:

"הכניסה לללנד פארק השעשועים .. רק ביום שלישי"

הדילמה נכתבה בהשראת מקרה אמיתי שאירע בארץ.

חאלד, מחנך כיתה ז' בבית"ס ערבי ביפו, התקשר לללנד פארק השעשועים, במטרה להזמין כרטיסים לתלמידיו ליום כיף בסוף שנת הלימודים. .

כשניסה לברר אם המקום פתוח וניתן להזמין כרטיסים ליום ג' בשבוע, נאמר לו כי יש מקום והדבר אפשרי.

אולם, לאחר שהעביר את פרטי בית"ס והתברר לנציגת השווק כי מדובר בבית"ס ערבי, נמסר לו כי "חלה טעות" והיום המבוקש בשבוע הוא יום סגור לתלמידי בית"ס יהודי בלבד.

חאלד, חזר על בקשתו לרכוש כרטיסים לתאריך המיועד וטען כי אי מכירת הכרטיסים תפגע ברגשות תלמידיו, בכבודם ובזכותם לשווין.

רויטל, נציגת השווק של פארק השעשועים מתלבטת מה לעשות. היא יודעת כי מנהל הפארק מסרב לקיים ימים משותפים בין בתי ספר יהודים לערבים, בשל "פוטנציאל החיכוך" והקונפליקטים הקיימים בין מתבגרים יהודים למתבגרים ערבים. היא יודעת גם כי מנהל הפארק מאפשר כריזה והשמעת מוזיקת רקע בפארק בהתאם לאוכלוסיית התלמידים הנמצאים בו באותו היום, מתוך כבוד ופתיחות כלפי תרבויות ומיעוטים שונים. (כריזה ושירים בעברית לתלמידים היהודים, כריזה ושירים בערבית לתלמידים הערבים). הוא גם מאפשר ימים סגורים לפי בקשת קבוצות תרבותיות שונות, כגון ימים סגורים לחרדים.

לטענת הנהלת הפארק בשאר ימות השנה, כאשר אין הזמנות לימים "סגורים בפארק", הפארק פתוח לקהל הרחב כולו.

רויטל בהתלבטות קשה. היא עצמה פעילה [באגודה לזכויות האזרח](#). היא מאמינה בשוויון זכויות ללא הבדל דת גזע ומין.

האם על רויטל למכור את הכרטיסים לחאלד ליום ג' (היום המיועד לבתי ספר יהודיים)? כן או לא?

למנחה:

בדילמה זו מתנגשים ערכים: כבוד האדם, קשר חברתי/ שייכות, זכויות האדם והאזרח, שוויון.

דוגמאות לנימוקים ל"כן" ול"לא" שעשויים תלמידים להעלות

דוגמאות לנימוקים למה כן למכור את הכרטיסים ליום ג (היום המיועד לבתי ספר יהודיים):

- אי מכירה והפרדה פוגעת בערכים ובזכויות כגון כבוד האדם, שוויון.
- אי מכירה משמעותה אפליה וזו אסורה בחוק.
- מעשה גזעני
- המפגש בין תלמידים ממגזרים שונים, הוא אמצעי להיכרות ומאפשר היכרות והתמודדות עם סטריאוטיפים ודעות קדומות.
- אי מכירה של הכרטיסים, מבנה ומטמיעה בבני הנוער תפיסה אשר מרחיקה אותם מהרעיון של חיים משותפים. זהו מסר פסול שאינו מקובל בחברה דמוקרטית.

דוגמאות לנימוקים למה לא למכור את הכרטיסים ליום ג (היום המיועד לבתי ספר יהודיים):

- מונע חיכוכים וקונפליקטים מיותרים
- מאפשר ליצור ימי כיף ללא מתח בהם ניתן להשתמש בשפה, במוזיקה של אותה תרבות.
- זכותו של כל אדם וקבוצה לבחור עם מי היא רוצה להיות או לא להיות במגע.
- גישות אתנוצנטריות כלפי הערבים

שאלות הבהרה לניהול הדיון:

הערה למורה: השאלות בנויות בצורה ספיראלית ומתפתחת בהתאם לעקרונות ניהול דילמה.

ניתן שלא לעבור על כל השאלות אם כי רצוי שהסדר ה"עולה ומתפתח" של השאלות יישמר.

תכנים נוספים רלבנטיים לדילמה מבחינה סוציולוגית מוצגים בהמשך כשאלות הרחבה אפשריות לנושא.

1. אלו זכויות קשורות למקרה זה?
2. באיזה דגם למדיניות כלפי תרבויות משנה ומיעוטים בחברה נוקט מנהל הפארק?
3. כלפי מי יש לרויטל מחויבות? (כלפי עקרונית, כלפי המנהל, כלפי חברה באגודה לזכויות האזרח, כלפי לקוחותיה).
4. מהן המחויבות?
5. אלו מחויבויות קודמות במקרה זה?
6. מה לדעתכם היו רוצים חברה של רויטל באגודה לזכויות האזרח שתעשה?
7. מה לדעתכם היו רוצים הלקוחות (מנהלי בתי הספר היהודיים ומנהלי בתי הספר הערביים) שרויטל תעשה?
8. האם דעתכם תשתנה במקרה שבו המורה הפונה היה מביה"ס יהודי והיום בלללנד היה סגור לבתי ספר ערביים בלבד?
9. האם דעתכם היתה משתנה אילו קרה המקרה ליהודים בחו"ל?
10. אילו מנהלת השוק של הלללנד (רויטל) היתה ערביה, האם גם אז היה עליה לנקוט כפי שהמלצת בתחילה? אילו ידעתם שהיא תפטר והיא מפרנסת יחידה במשפחה?

11. האם יש מקרים שבהם ההפרדה בין תרבויות משנה מוצדקת? תנו דוגמא ונמקו.
12. האם יש מקרים שבהם ההפרדה בין תרבויות משנה פוגעת בזכויות הפרט? תנו דוגמא ונמקו?
13. מה היה קורה אילו כולם היו נוקטים במדיניות של הפרדה כלפי תרבויות אחרות בחברה?
14. האם יש מקרים שבהם אפשר לוותר על עקרונות כמו שוויון זכויות וכבוד האדם? תנו דוגמאות.

שאלות נוספות לדין נוסף על דגם ההפרדה:

15. האם יישום דגם ההפרדה יוצר קיפוח חברתי? בהכרח?
16. האם הדילמה שתוארה מוכרת לכם מהמציאות שלנו?
17. האם אתם מכירים מקרים ומצבים נוספים בהם נעשה שימוש בדגם ההפרדה בארץ?
(הפרדה של אתיופים בבתי ספר, הפרדה בועדות קבלה ליישובים/ הפרדה מגדרית באוטובוסים
"מהדרין" וכו'...)
18. ניתן לשלוח את התלמידים לחפש דוגמאות לשימוש בדגם זה בארץ.
19. האם אתם מכירים דוגמאות ליישום דגם ההפרדה בעולם?
- ניתן לשלוח את התלמידים לכתבות הבאות כדוגמאות לשימוש בדגם זה בעולם.
- לחלופין ניתן לבקש מהתלמידים כשיעורי בית למצוא דוגמא ליישום דגם זה בעולם.

- [רוזה פארקס](#),
- [מתה רוזה פארקס - "אם התנועה לזכויות האזרח"](#)

- [הפרדה גזעית](#)
- [אפרטהייד](#)
- [אפרטהייד](#)

לסיום חלק זה,

1. המורה ישאל אם התלמידים מכירים מצבים דומים/ אחרים בהם נעשה שימוש בדגם ההפרדה כלפי תרבויות משנה ומיעוטים? (בארץ או בעולם)
2. האם יתכן ודגם ההפרדה דווקא יטיב עם תרבות המשנה המופרדת, ואף יהיה פונקציונלי לחברה?
(כן..)
3. ניתן להציג את הסרטון שיר הבא, אשר מציג בצורה הומוריסטית את סוגיית הסלקציה וההפרדה במועדונים..

<https://www.youtube.com/watch?v=7ehUobkiR8I> **שיר הסלקציה:**

בסיום השיר ניתן לשאול:

- כלפי אילו תרבויות משנה ומיעוטים כוונה הסלקציה וההפרדה במועדון?
- מה המשמעות של כך? הפרדה יכולה לפגוע בזכויות של כולם: מזרחים, ערבים, אתיופים וכו'.

חלק ב: הטמעה וגזענות

אחד הדגמים הנפוצים ליחסים בין יחידות תרבויות בחברה הינו דגם ההטמעה.

ההטמעה: תהליך שבאמצעותו מיעוטים מאמצים בהדרגה דפוסיים של התרבות השלטת. (אצל נווה ניסן ושות', 2003). היחס כלפי סוג זה של מדיניות מגוון: יש בני מיעוטים השואפים להיטמע בחברה הכוללת. אחרים חשים כי מדיניות זו מאיימת על היכולת לשמר את זהותם. גם המניעים למדיניות זו יכולים להיות מגוונים: מצד אחד השאיפה להקל את ההשתלבות החברתית ומצד אחר גישה אתנוצנטרית הרואה במיעוט יחידה חברתית נחותה מבחינה חברתית, שמוטב לה לנטוש את מסורתה לטובת התרבות השלטת.

שאלה לכיתה: האם למישהו מתלמידי הכיתה יש דוגמה למדיניות זו בעולם?

כאן יש מקום להתייחס לדוגמאות של התלמידים, ולהתייחס לסוגיית הבורקה באירופה.

כדי שניתן יהיה לנהל דיון בנושא המורה **ייתן רקע מקדים:**

הבורקה היא פיסת לבוש אחת המכסה את האשה מראש ועד רגליים. לבישת הבורקה היא חלק מהמנהג העתיק של לבישת הרעלה, הדורש את הסתרת הנשים בציבור מעיני הגברים. בין היתר, נחשבת הרעלה לסממן של צניעות בדת המוסלמית, ונשים אדוקות לובשות אותה. ב-15 במרס ימלאו עשר שנים לכניסתו לתוקף של 'חוק הרעלה' בצרפת. חוק שנוי במחלוקת זה הטיל איסור על חבישת כיסוי ראש לנשים מוסלמיות במוסדות חינוך ציבוריים. חקיקתו עוררה דיון ער ותוסס בחברה הצרפתית בפרט ובאירופה בכלל.

בדיון הנוכחי ננסה לבחון את דגם המדיניות המשקף חוק זה והשלכותיו..(דגם ההטמעה).

משימה: על הכיתה לבנות טיעון בנושא איסור לבישת הבורקה באירופה. לשם כך,

המורה יכתוב על הלוח את **הטענה הבאה:**

"מנהג לבישת הבורקה פסול ולכן חוק הרעלה האוסר לבישת בורקה בציבור- צודק ונכון"

המשימה לתלמידים: הכיתה תתחלק לקבוצות בנות 2-3 תלמידים וכל אחת מהן תקבל כרטיסיה ובה כתבה/ חלק מכתבה או מאמר הקשור בנושא. חצי מהקבוצות בכיתה יצטרכו לקרוא את הכתבה ולמצוא בה נימוקים התומכים בחוק הרעלה.

החצי השני יקבל את אותם קטעי קריאה אך יתבקש למצוא נימוקים השוללים את חוק הרעלה.

הערות למורה:

1. ניתן למצוא את הכרטיסיות לפעילות זו בנספחי המערך. (כל כרטיסיה מציגה כתבה/ חלק ממאמר והוראה למציאת נימוק תומך או שולל)
2. הנימוקים חוזרים על עצמם בחלק מהכתבות אולם, לשם ההתנסות באיתור נימוקים, אין זה משנה.
3. ניתן לתת רק חלק מהכתבות לתלמידים.
4. המורה ירכז את תשובות התלמידים בלוח. ניתן לעשות זאת בצורה הבאה:

תשובות אפשריות: (פתרון אפשרי למורה)

שם הכתבה	נימוקים התומכים בחוק בכתבה	נימוקים המתנגדים לחוק בכתבה.
צרפת אישרה סופית: אסור לעטות רעלה בציבור	- עקרון החילוניות המהווה אחד מיסודות הרפובליקה - פגיעה בסדר הציבורי. הרעלה מדירה את האישה מהכלל ובכך פוגע בכלל הקובע כי כל האזרחים משלבים ידיים למען הכלל. - סקר בבריטניה 67% מאזרחי המדינה תומכים באישור החוק. (נימוק מסוג ראיה)	- החוק פוגע בערך הסובלנות - פוגע בערך כבוד האדם וחירותו.
בלגיה: הבית התחתון אישר איסור לבישת בורקה	- הבורקה היא סוג של עלבון לנשים - הבורקה פוגעת בערכים הצרפתיים - הבורקה היא סמל של מרות ונחיתות	- אין נימוקים השוללים בכתבה
ספרד שוקלת להטיל איסור על לבישת בורקה	- הכיסוי המוסלמי פוגע בנשים - אינו "הולם" את כבוד האדם. - סקר בבריטניה 67% מאזרחי המדינה תומכים באישור החוק. (נימוק מסוג ראיה)	- החוק פוגע בערך הסובלנות
חוק הרעלות בצרפת: הציבור בעד איסור מצומצם	- הבורקה והניקאב פוגעות בשוויון בין המינים ומשפילות נשים	- חופש דת ופולחן
המאמר : ארבע שנים לחוק הרעלה- פגיעה בזכויות יסוד מול מאבק על פניה של אירופה (חלק א)	- לבישת כיסוי ראש מוסלמי נתפסת בחברה הצרפתית כביטוי מתריס נגד ערכי הרפובליקה וכאמצעי של בדלנות. - לבישת סממני לבוש דתיים או נשיאתם בבתי ספר היא הפרה של עקרון החילוניות.	- אין נימוקים השוללים בכתבה
המאמר : ארבע שנים לחוק הרעלה- פגיעה בזכויות יסוד מול מאבק על פניה של אירופה (חלק ב)	- כיסוי הראש הוא ביטוי למסורת אסלאמית שאינה תואמת את הערכים הליבראליים המערביים של שחרור האישה ושוויון מגדרי. - כיסויי הראש הם ביטוי לדיכוי מגדרי הבורקה מנציחה את ההגמוניה (השלטון) הגברית המדכאת. - זוהי התרסה כנגד המודרנה והצהרת נאמנות ראשית לערכי האסלאם הקיצוני ולא למדינה. - פריטי הלבוש מעידים על סגירות ועל בדלנות תרבותית. המוסלמים לא מעוניינים להשתלב בחברה הקולטת ולקבל את ערכיה. - הצדקה ביטחונית, אנטי טרור.	- פגיעה בחופש הפולחן הדתי - פגיעה בזכויות היסוד של הפרט. - הרעלה אינה סמל לדיכוי האישה אלא דווקא ביטוי לייחודה של האישה המוסלמית.

שם הכתבה	נימוקים התומכים בחוק בכתבה	נימוקים המתנגדים לחוק בכתבה.
המאמר : ארבע שנים לחוק הרעלה- פגיעה בזכויות יסוד מול מאבק על פניה של אירופה (חלק ג)	- הדת היא סמל לנחשלות ואויב הקדמה והמודרנה. (טורקיה) - במוסדות חינוך, חשיבות וערך לקשר עיניים (הולנד)	- חופש דת (הולנד) - ערך השוויון (הולנד) - אמונה דתית (בריטניה)
המאמר: מוסלמים באירופה: דו קיום או התנגשות הציביליזציות? (חלק א)	- המהגרים המוסלמים אינם מעוניינים להיטמע ולהפוך לאירופאים. מגדירים את זהותם באמצעות דתם ולא באמצעות הלאום שלהם. בכך הם בעצם מתבדלים. - בצרפת הפרדה בין דת למדינה ולכן אין מקום לסממנים הדתיים. - הרעלה סותרת ערכים ליבראליים מערביים של שוויון מגדרי - הצדקה ביטחונית	- החוק מפלה - סותר את חופש הפולחן והדת
המאמר: מוסלמים באירופה: דו קיום או התנגשות הציביליזציות? (חלק ב)	- עקרון הפרדה בין דת למדינה - נאמנות למדינה - שוויון מגדרי - הצדקה ביטחונית	- סותר עקרונות ליברלים של חופש פולחן ודת

שאלות לדיון בעקבות משימת הטיעון:

1. לאור הנימוקים שהועלו (תומכים ושוללים) מדוע חוק הרעלה משקף בעצם מדיניות של הטמעה כלפי תרבויות משנה בחברה?
2. איזה דגם של מדיניות כלפי תרבויות משנה משתקף מנימוקי השוללים את חוק הרעלה? (פלורליזם תרבותי)
3. איזו גישה למפגש בין תרבותי משתקפת בחוק הרעלה? (אתנוצנטריות)
4. אלו זכויות וערכים נשמרים בעקבות חוק הרעלה? (ליבראליזם, חילוניות, שוויון, כבוד האדם, בטחון, חשיבות הלאום).
5. אלו זכויות וערכים נפגעים בעקבות חוק הרעלה? (חופש דת, מימוש עצמי, ערך השוויון, איסור אפליה).
6. מהי עמדתך בנושא?
7. אילו לדת היהודית היה לבוש מתבדל ובולט (יותר מכיפה, שמלה), והיו אוסרים עליך ללבוש אותו, באירופה, האם גם אז עמדתך הייתה דומה לזו שהצגת בשאלה הקודמת?
8. באילו תנאים לגיטימי בעיניך לאפשר לבישת סממנים דתיים במדינה?
9. האם לדעתך מצב של איסור הבורקה יכול להתרחש גם בישראל? נמק.

בהקשר זה, ניתן להציג בפני הכיתה את הכתבה הבאה:

מזרח ירושלים: המורה הגיעה עם רעלה וסולקה מביה"ס

בית ספר נוצרי במזרח ירושלים סילק משורותיו מורה נוצרייה משום שהגיעה ללמד כשפניה מכוסות ברעלה

מעריב nrg זמן ירושלים, משה שטיינמץ, עמרי מניב | 14/6/2010

בשנה שעברה צרפת געשה כשאוסר על שימוש בסממנים דתיים במוסדות ציבור; בשווייץ הרוחות סערו בשל היוזמה לאסור בניית צריחי מסגדים; בישראל דחה בג"ץ לפני עשור עתירה של תלמידה מוסלמית שהתקבלה לבית ספר נוצרי בנצרת וביקשה להופיע עטויה בחג'אב, השופטים קבעו אז כי אין בכך פגיעה בעיקרון השוויון; וכעת במזרח ירושלים נולדה פרשה חדשה המעלה שוב את הסוגיה הבווערת בעולם - כיצד להתייחס ללבוש הדתי המוסלמי. מורה מוסלמית הגיעה לבית ספר נוצרי במזרח העיר עטופה ברעלה, וסולקה מתפקידה. לדבריה היא קיבלה הודעה מהנהלת בית הספר כי היא אינה יכולה לשוב כל עוד היא לא מסירה את הרעלה.

האירוע התרחש לאחרונה בבית הספר שמידט הסמוך לשער שכם. מדובר בבית ספר קתולי, המופעל על ידי "האיגוד הגרמני של ארץ הקודש" וקיים כבר מסוף המאה התשע עשרה. בבית הספר לומדות כ-500 תלמידות, רובן מוסלמיות, ביסודי ובתיכון. שמידט הוא בית ספר פרטי, שתכנית הלימודים שלו מוכרת הן על ידי משרד החינוך הישראלי והן על ידי מקבילו הפלסטיני. לפני כשבוע פרסם ניהאד זרקאווי, כתב העיתון הערבי "פנורמה" והאתר פאנט, את הפרשה. על פי הפרסום, המורה, המלמדת תלמידות בכיתות היסודי, ביקשה ממנהל בית הספר אישור לבוא עם חג'אב, וזה אסר עליה את הדבר. אלא שהמורה לא התייאשה ושבועיים לאחר מכן הגיעה ללימודים כשפניה מכוסות ברעלה, ובבית הספר הודיעו לה כאמור כי היא אינה יכולה לחזור ללמד כשהיא לבושה כך. הורי חלק מהתלמידות בבית הספר כתבו להנהלה כי הם מתנגדים לדרישה ומבקשים לאפשר למורה להתלבש כרצונה.

10. האם איסור זה יכול להיחשב כמעשה גזעני? כן, אם נתייחס להגדרה הרחבה של גזענות..

גזענות: ייחוס של נחיתות לאדם או לקבוצה, על בסיס של תכונות סטריאוטיפיות שמנוסחות בשפה ביולוגית, חברתית או תרבותית. בשיח גזעני נתפסות תכונות אלו כנחותות, כבלתי משתנות וכמהותיות לאותה קבוצה. (פרופ' יהודה שנהב)

על פי הגדרה זאת, גזענות יכולה להיות מופעלת כלפי כל קבוצה, גם כלפי בני קבוצות דומיננטיות וחזקות. עם זאת, כאשר היחסים בין הקבוצות אינם שווים, גזענות כלפי מיעוטים וכלפי קבוצות מוחלשות מעצימה את אי השוויון הקיים ממילא ואף מעניקה לו הצדקה. האתגר האמיתי של המלחמה בגזענות הוא לאתר אותה גם כאשר היא מנוסחת בשפה רציונאלית, שבתוכה מטושטשת התופעה.

זוהי גזענות היות והיא פוגעת בזכויות אדם כגון חופש דת ופולחן, כבוד האדם וחירותו וכו'.

11. האם אתה מכיר מצבים ומקרים נוספים בארץ או בעולם בהם ננקטה מדיניות ההטמעה?

- ניתן לשלוח את התלמידים לכתבות הבאות כדוגמאות לשימוש בדגם זה בעולם. לחלופין ניתן

לבקש מהתלמידים כשיעורי בית למצוא דוגמא ליישום דגם זה.

- דברי דוד בן גוריון ציטוט על העולים התימנים

- יהודי תימני הוא קודם כל יהודי, ואנחנו רוצים להפכו עד כמה שאפשר במהירות האפשרית מתימני ליהודי השוכח מאין בא, כמו שאני שכחתי שאני פולני. ~ דברי הכנסת, 14 בפברואר 1951

חלק ג: סיכום

- בשיעורים האחרונים דנו בשני דגמים אפשריים במדיניות כלפי תרבויות ומיעוטים דגם ההפרדה ודגם ההטמעה, ובמשמעויות וההשלכות שיש לשימוש בדגמים אלו. לאור כך,
1. מהי התובנה המרכזית שלכם ביחס לדגמים שונים הקיימים כלפי תרבויות משנה ומיעוטים?
 2. האם יש דגמים אשר מאפשרים ותומכים בערכים כגון פתיחות, סובלנות, כבוד האדם, שוויון וכו'?
 3. האם יש דגמים אשר פוגעים בערכים כגון פתיחות, סובלנות, כבוד האדם, שוויון וכו'?
 4. כיצד דגמים מסוימים למפגש יכולים להוביל לתופעות כגון גזענות, דעות קדומות וסטריאוטיפיים?
 5. איזה דגם למדיניות כלפי תרבויות משנה רצוי מבחינתך? נמק.
 6. מה יכולה החברה לעשות כדי לקדם דגמים למפגש בין תרבויות המעודדות פתיחות וסובלנות כלפי האחר?
 7. מה אתה באופן אישי יכול לעשות כדי לקדם את הדגמים למפגש בין תרבויות המעודדות פתיחות וסובלנות כלפי האחר?

מקורות בביבליוגרפיים בכתיבת המערכ:

ספרים:

- נוה ניסן, אלעד רונית, רן אורית, סוציולוגיה: במעגלי החברה, תרבות, הוצאת רכס 2003.
- פלג חיה, ברנהולץ יעל, ניהול דיוני דילמה לקידום החשיבה המוסרית, משרד החינוך- מנהל חברה ונוער
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Noar/KatalogPirsumim/MiyumanuyothChevratioth/NihulDiunimBedilemotMusariyot.htm>

מקורות מקוונים:

מאמרים וכתבות:

- קניג עופר, ארבע שנים ל'חוק הרעלה' - פגיעה בזכויות יסוד מול מאבק על פניה של אירופה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 10 במרץ 2008
<http://www.idi.org.il/%D7%A1%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%95%D7%9E%D7%90%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D/%D7%9E%D7%90%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D/%D7%90%D7%A8%D7%91%D7%A2-%D7%A9%D7%A0%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%97%D7%95%D7%A7-%D7%94%D7%A8%D7%A2%D7%9C%D7%94-%D7%A4%D7%92%D7%99%D7%A2%D7%94-%D7%91%D7%96%D7%9B%D7%95%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%99%D7%A1%D7%95%D7%93-%D7%9E%D7%95%D7%9C-%D7%9E%D7%90%D7%91%D7%A7-%D7%A2%D7%9C-%D7%A4%D7%A0%D7%99%D7%94-%D7%A9%D7%9C-%D7%90%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%A4%D7%94>
- שפרמן קרין תמר, מוסלמים באירופה: דו-קיום או התנגשות הציביליזציות?, המכון הישראלי לדמוקרטיה, פרלמנט גיליון 62, מאי 2009
<http://www.idi.org.il/%D7%A1%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%95%D7%9E%D7%90%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D/%D7%A4%D7%A8%D7%9C%D7%9E%D7%A0%D7%98/%D7%92%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%9F-62/%D7%9E%D7%95%D7%A1%D7%9C%D7%9E%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%90%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%A4%D7%94-%D7%93%D7%95-%D7%A7%D7%99%D7%95%D7%9D-%D7%90%D7%95-%D7%94%D7%AA%D7%A0%D7%92%D7%A9%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A6%D7%99%D7%91%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%96%D7%A6%D7%99%D7%95%D7%AA>

עיתונות:

- אילן ליאור, הפרדה בסופרלנד: ימים לתלמידים יהודים וימים לערבים, הארץ, חדשות חינוך וחברה
 29.05.2013
<http://www.haaretz.co.il/news/education/1.2033296>
- איי. פי מתה רוזה פארקס - "אם התנועה לזכויות האזרח" 25.10.05, ynet
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3159057,00.html>

- אי. פי ספרד שוקלת להטיל איסור על לבישת בורקה, ynet, 18.07.10
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3921417,00.html>
- הלפרן גלעד, צרפת אישרה סופית: אסור לעטות רעלה בציבור ynet, 14.09.10
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3954274,00.html>
- סוכנויות הידיעות, ynet, בלגיה: הבית התחתון אישר איסור לבישת בורקה 29.04.10
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3882806,00.html>
- שטיינמץ משה, מניב עמרי, מזרח ירושלים: המורה הגיעה עם רעלה וסולקה מביה"ס, מעריב nrg זמן ירושלים 14/6/2010
<http://www.nrg.co.il/online/54/ART2/120/086.html>
- סוכנות רויטרס, חוק הרעלות בצרפת: הציבור בעד איסור מצומצם, ynet, 25.04.10
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3880157,00.html>

אחר:

- ויקיציטוט, דוד בן גוריון, דברי הכנסת, 14 בפברואר 1951
http://he.wikiquote.org/wiki/%D7%93%D7%95%D7%93_%D7%91%D7%9F-%D7%92%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%95%D7%9F
- ויקיפדיה, אפרטהייד,
<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%90%D7%A4%D7%A8%D7%98%D7%94%D7%99%D7%99%D7%93>
- ויקיפדיה, הפרדה גזעית,
http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%A4%D7%A8%D7%93%D7%94_%D7%92%D7%96%D7%A2%D7%99%D7%AA
- ויקיפדיה, רוזה פארקס,
http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A8%D7%95%D7%96%D7%94_%D7%A4%D7%A8%D7%A7%D7%A1
- אינציקלופדיה ynet, אפרטהייד,
<http://www.ynet.co.il/yaan/0,7340,L-8708-ODcwOF8zOTA3NTk2NI8xNDg2ODcyMDAeq-FreeYaan,00.html>
- שרטונים: שיר הסלקציה,
<https://www.youtube.com/watch?v=7ehUobkiR8I>

כיצד להעביר דילמה מוסרית בכיתה? הנחיות למורה

ניהול דיוני דילמה לקידום החשיבה המוסרית

מתוך: פלג חיה, ברנהולץ יעל, ניהול דיוני דילמה לקידום החשיבה המוסרית, משרד החינוך- מנהל חברה ונוער
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Noar/KatalogPirsumim/MiyumanuyothChevratioth/NihulDiunimBedilemotMusariyot.htm>

דילמה מוסרית - מהי?

דילמה מוסרית היא סיטואציה שבה מתנגשים ערכים ומתבקשת הכרעה מוסרית. במחקריו השתמש קולברג במגוון של דילמות שבהן התנגשו בין ערכים מוסריים שונים.

כיצד לנהל דיון דילמה?

הנחיות למנחה הדיון

המתודה לניהול דיונים בדילמות מוסריות פותחה במטרה לקדם את החשיבה המוסרית של המשתתפים בדיונים, על פי התיאוריה של קולברג. ההלימה בין התיאוריה והמתודה מתבטאת בין היתר בתהליך מובנה בן חמישה צעדים בניהול הדיון. המהלך כולל: חשיפת הקונפליקט המוסרי, הפעלת שיקול דעת אישי ונקיטת עמדה ערכית מנומקת, דיונים בקבוצות קטנות ודיונים במליאה.

צעד ראשון - במליאה:

המנחה יחלק למשתתפים את הנוסח המדויק של הדילמה, כדי לאפשר להם לעיין בה ולבדוק את פרטיה גם במהלך הדיון.

המנחה יקרא את הדילמה ויברר עם המשתתפים את תוכן הדילמה בעזרת "שאלות תוכן" כגון:

- מי הן הנפשות הפועלות?
- מהי ההתרחשות?
- מהו הקונפליקט שבו נתון "הגיבור"?
- מהם הערכים המתנגשים בדילמה?

מנחים רבים נוטים לדלג על שלב זה מתוך הנחה שהדילמה מנוסחת בדרך כלל בקצרה ובפשטות והיא ברורה למשתתפים. הניסיון מלמד, כי בירור מדויק של מהות הקונפליקט הוא הכרחי כבסיס לדיון בבעיה המוסרית וכי ויתור על שלב זה מקשה על הדיון הערכי ומאלץ את המנחה לשוב לתוכן הדילמה מאוחר יותר. בשלב זה אין לגלוש לדיון בדילמה עצמה.

יש להקדיש לשלב זה 2-3 דקות בלבד.

צעד שני - עבודה אישית

כל משתתף יתבקש לנקוט עמדה אישית, כיצד על "הגיבור" לפעול, וינמק את החלטתו בכתב. זהו שלב חשוב ביותר, שבו כל משתתף נוקט עמדה אישית מנומקת לקראת הדיון בקבוצות קטנות.

בעוד המשתתפים מנמקים עמדתם, יעבור המנחה ביניהם ויבדוק כיצד מתפלגות הדעות בין התומכים בפעולה ובין המתנגדים לה. החלוקה המדויקת תתברר על ידי הצבעה גלויה. כדי למנוע לחץ קבוצתי על דעת המיעוט – מומלץ שהמנחה יתחיל את ההצבעה מהדעה הפופולארית פחות. **לצעד זה יש להקדיש כ- 5 דקות.**

הצעד השלישי - עבודה בקבוצות קטנות

לאחר ההצבעה יחלק המנחה את המליאה לקבוצות קטנות של התומכים בפעולה ולקבוצות נפרדות של אלו המתנגדים לה. הקבוצות תהיינה בנות 4-5 משתתפים כל אחת, כדי לאפשר לכל משתתף להתבטא. בקבוצה יציג כל משתתף את נימוקיו, ויתקיים דיון במטרה להגיע להסכמה קבוצתית על שני הנימוקים העיקריים לדעת רוב חברי הקבוצה.

מן הניסיון עולה כי העבודה בקבוצות קטנות בעלות עמדה זהה משחררת את מלהט הוויכוח ומאפשרת דיון שקול המתמקד בנימוקים של כל אחד מהם.

ההתמקדות בנימוקים חשובה לקידום הדיון הערכי. בכל קבוצת גיל ממוצעת ניתן למצוא בעלי טיעונים מרמות שונות של חשיבה. לבעלי הטענות מהרמות הנמוכות נגרמת "אי-נחת אינטלקטואלית"¹ בשומעם טיעונים ברמה אחת גבוהה יותר משלהם. כך נוצר גירוי לקראת חיפוש אחר פתרון "טוב יותר", הלוקח בחשבון נקודות מבט רבות יותר והמסייע לקידום החשיבה המוסרית של הפרט.

חברי כל קבוצה יבחרו ראש קבוצה שינחה את הדיון הקבוצתי, יאפשר לכל אחד מהמשתתפים להציג את נימוקיו ויבקש מאחד המשתתפים לרשום את הנימוקים הקבוצתיים על הלוח (או על הבריסטול). יש להזמין את כל המשתתפים לעיין בנימוקים של הקבוצות השונות הרשומים על הלוח (או על הבריסטולים).

משך הזמן לצעד זה: 10-15 דקות.

צעד רביעי - דיון במליאה

לאחר העיון בנימוקי הקבוצות השונות, יחזרו הקבוצות למליאה. המנחה יאפשר למשתתפים לשאול את נציגי הקבוצות האחרות שאלות להבהרת הטענות שרשמו על הלוח. ניתן לפתוח את הדיון במספר דרכים. לדוגמה:

- לשאול את המשתתפים: מה דעתכם על הנימוקים שהועלו?
- לבקש מחברי קבוצת המיעוט להציג את עמדתם, ולהזמין את האחרים להביע את דעתם.
- לבקש מהקבוצה שהעלתה נימוקים פרובוקטיביים להציג את עמדתה - ולבקש משאר המשתתפים להביע את דעתם.

המנחה ינהל את הדיון בעזרת **שאלות הבהרה**. חשוב לעמת משתתפים בעלי דעות ונימוקים שונים במטרה לפתוח בפני המשתתפים צוהר לראיית הבעיה מנקודות מבט נוספות ובכך לתרום להרחבת הפרספקטיבה החברתית שלהם.

¹ מונח הלקוח מהתיאוריה של פיאזה
© גלית כהן דודו

עם זאת ידגיש המנחה שאין תשובות "נכונות" ו"לא נכונות" וכי כל הדעות לגיטימיות בדיון. יש לעודד תרבות של דיון המאפשרת להסכים או לא להסכים לדעות המובעות, ואינה סובלנית ליחס של זלזול וביטול כלפי דעות של אחרים.

זמן משוער לצעד זה - 15-20 דקות.

צעד חמישי - במליאה

חמש הדקות האחרונות של המפגש יוקדשו לחשיבה רפלקטיבית על הדיון באמצעות השאלות:

- האם מישהו שמע נימוק שלא חשב עליו, בין אם הוא תומך בדעתו או מנוגד לה?

- האם מישהו שינה את עמדתו בעקבות הדיון?

מתוך הניסיון עולה כי לאחר דקה או שתיים של מבוכה, מעלים המשתתפים טיעונים מגוונים, אשר לעיתים קרובות משקפים את הטיעונים ה"גבוהים" ביותר שהושמעו במהלך הדיון.

לסיום, המנחה ישאל: איך הרגשתם במהלך הדיון?

בשלב זה חשוב להבחין בין ביטויים של חשיבה לביטויי רגש. למרות שדיונים בדילמות מוסריות ממוקדות בממד הקוגניטיבי, הם מזמנים לעיתים קרובות נגיעה בנושאים רגשיים וחשוב לתת למשתתפים הזדמנות להתייחס לרגשות אלו.

לעיתים המשתתפים עונים על שאלה זו במונחים של חשיבה, ולמעשה הם חוזרים לשאלה על עמדותיהם. על המנחה לחזור ולבקש התייחסות לרגשות ולא למחשבות.

לדוגמה: "הרגשתי טוב", "הרגשתי לחוץ כי היה קשה לי להחליט", "הרגשתי הזדהות עם..." ולא- "חשבתי ש...".

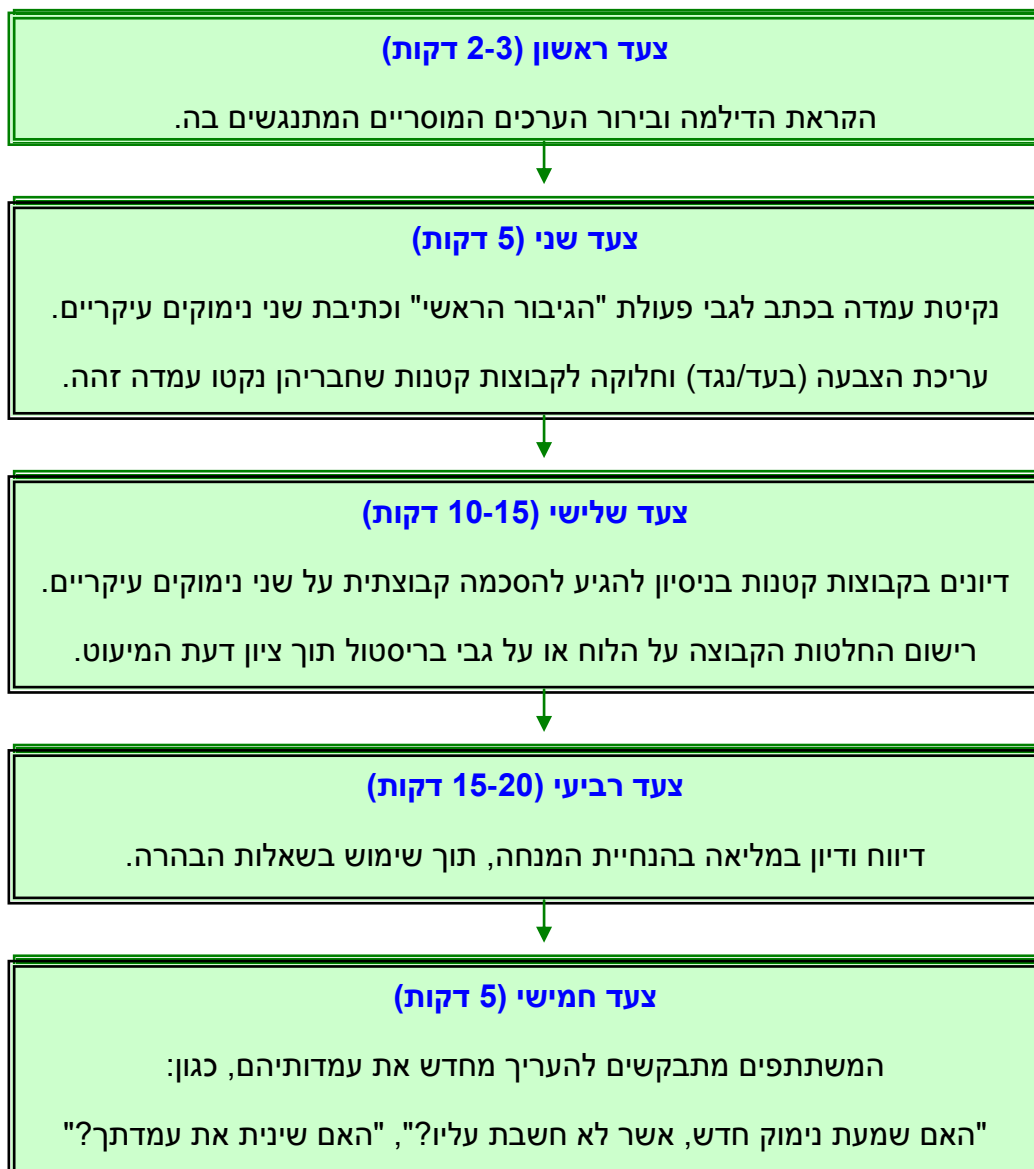
"פירסומ" למנחה

מתוך: פלג חיה, ברנהולץ יעל, ניהול דיוני דילמה לקידום החשיבה המוסרית, משרד החינוך- מנהל חברה ונוער
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Noar/KatalogPirsumim/MiyumanuyothChevratioth/NihulDiunimBedilemotMusariyot.htm>

- בהתנסות ראשונה בדיון בדילמה יש להקצות יותר זמן לכל אחד מהצעדים. לאחר כמה התנסויות ירכשו המשתתפים מיומנויות של השתתפות בדיון, ויהיה די בשיעור אחד כדי למצות את התהליך במלואו.
- רצוי שהמשתתפים ישבו במעגל. הישיבה במעגל מאפשרת לכל המשתתפים לראות זה את זה, ומשפרת את ההקשבה ואת ההתייחסות לדברי האחרים. היא מסייעת למנחה לראות את כל המשתתפים, להיות קשוב לתגובותיהם, לקלוט את שפת הגוף המרמזת על רצון להשתלב בדיון, על הסכמה או אי הסכמה.
- מוצע להנחות את המשתתפים לכתוב את עמדתם באותיות גדולות על הדף, "כן" או "לא". הדבר יקל את החלוקה לקבוצות ואת ניהול הדיון.
- חשוב שהמשתתפים יכתבו על הדף את הנימוקים לעמדה שנקטו. רבים מתחמקים ממשימה זו וטוענים כי "יש להם תשובה בראש". מטרת כתיבת התשובות, היא לסייע למשתתפים למקד את תשובותיהם כהכנה לדיון בקבוצות. כמו כן הדבר יאפשר להם לעיין בנימוקיהם בשלב הרפלקטיבי בסוף הדיון (דפי התשובות הכתובות יישארו בידי המשתתפים).
- חשוב לעודד את מירב המשתתפים לקחת חלק פעיל בדיון. דיוני דילמה אינם דורשים הכנה מראש, או ידע ספציפי, כך שההשתתפות "פתוחה" לכל. ככל שיישמעו נימוקים רבים יותר, עשוי הדיון להיות מאתגר, פורה ומעניין יותר. בחירת דילמה שהיא רלוונטית למשתתפים והולמת את שלבי החשיבה של הקבוצה, עשויה לעורר עניין ולעודד משתתפים פסיביים.
- חשוב שהמנחה יעודד את המשתתפים להגיב ולהתייחס גם לדברי חבריהם ולא רק לשאלותיו.
- חשיבה רפלקטיבית על הדיון מסייעת אף היא להתפתחות החשיבה המוסרית. לשם כך חשוב לתעד את מהלך הדיון. ניתן לעשות זאת על ידי רישום פרוטוקול במהלך הדיון בקבוצות ובמליאה או על ידי תצפית ממוקדת על אופן הדיון.

נספח: תהליך חמשת הצעדים של ניהול דיוני דילמה - תרשים זרימה

מתוך: פלג חיה, ברנהולץ יעל, ניהול דיוני דילמה לקידום החשיבה המוסרית, משרד החינוך- מנהל חברה ונוער
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Noar/KatalogPirsumim/MiyumanuyothChevratioth/NihulDiunimBedilemotMusariyot.htm>



"הכניסה ללנד פארק השעשועים .. רק ביום שלישי" הדילמה נכתבה בהשראת מקרה אמיתי שאירע בארץ.

חאלד, מחנך כיתה ז' בביה"ס ערבי ביפו, התקשר ללנד פארק השעשועים, במטרה להזמין כרטיסים לתלמידיו ליום כיף בסוף שנת הלימודים. .

כשניסה לברר אם המקום פתוח וניתן להזמין כרטיסים ליום ג' בשבוע, נאמר לו כי יש מקום והדבר אפשרי.

אולם, לאחר שהעביר את פרטי ביה"ס והתברר לנציגת השווק כי מדובר בביה"ס ערבי, נמסר לו כי "חלה טעות" והיום המבוקש בשבוע הוא יום סגור לתלמידי ביה"ס יהודי בלבד.

חאלד, חזר על בקשתו לרכוש כרטיסים לתאריך המיועד וטען כי אי מכירת הכרטיסים תפגע ברגשות תלמידיו, בכבודם ובזכותם לשווין.

רויטל, נציגת השווק של פארק השעשועים מתלבטת מה לעשות. היא יודעת כי מנהל הפארק מסרב לקיים ימים משותפים בין בתי ספר יהודים לערבים, בשל "פוטנציאל החיכוך" והקונפליקטים הקיימים בין מתבגרים יהודים למתבגרים ערבים. היא יודעת גם כי מנהל הפארק מאפשר כריזה והשמעת מוזיקת רקע בפארק בהתאם לאוכלוסיית התלמידים הנמצאים בו באותו היום, מתוך כבוד ופתיחות כלפי תרבויות ומיעוטים שונים. (כריזה ושירים בעברית לתלמידים היהודים, כריזה ושירים בערבית לתלמידים הערבים). הוא גם מאפשר ימים סגורים לפי בקשת קבוצות תרבותיות שונות, כגון ימים סגורים לחרדים.

לטענת הנהלת הפארק בשאר ימות השנה, כאשר אין הזמנות לימים "סגורים בפארק", הפארק פתוח לקהל הרחב כולו.

רויטל בהתלבטות קשה. היא עצמה פעילה באגודה לזכויות האזרח. היא מאמינה בשוויון זכויות ללא הבדל דת גזע ומין.

האם על רויטל למכור את הכרטיסים לחאלד ליום ג' (היום המיועד לבתי ספר יהודיים?) כן או לא?



נספח 3: כרטיסיות לבניית טיעון

כרטיסיה מס' 1:

משימת בניית טיעון:

קראו את הכתבה המצורפת. מצאו **נימוקים התומכים** בחוק הרעלה מהכתבה, וכתבו אותם במחברת.

צרפת אישרה סופית: אסור לעטות רעלה בציבור [גלעד הלפרן, פריז](http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3954274,00.html) פורסם: 14.09.10, ynet

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3954274,00.html>

מורידים את הכיסוי: גם הסנאט אישר את החוק המונע הסתרה של הפנים והגוף. רק אחד מ-247 המחוקקים התנגד. העונש לנשים שיפרו את החוק 150: אירו או השתלמות באזרחות

צרפת מסירה את כיסוי הפנים, ומכניסה את האיסור לספר החוקים. הסנאט הצרפתי אישר הערב (ג') את החוק האוסר על עטייה בפומבי של רעלה המסתירה את הפנים והגוף, ובכך אושר החוק הסופי. ההצעה עברה לפני כחודשיים [בבית הנבחרים](#) של צרפת לפני כחודשיים וכעת נדרשת רק חתימתו של הנשיא ניקולא סרקוזי. על פי החוק, ייקנסו נשים שיעטו בורקה בציבור ב-150 אירו או יידרשו לעבור השתלמות בעקרונות האזרחות של הרפובליקה הצרפתית. גם הפעם, כמו בבית הנבחרים, רק מחוקק אחד התנגד להצעה. בסנאט תמכו בחוק 246 לעומת מתנגד אחד, בבית הנבחרים תמכו בו 336 מתוך 337 המחוקקים. רק 2,000 נשים צרפתיות יושפעו מהחוק, שזכה לביקורת חריפה בחודשים האחרונים. נשיא הסנאט ובית הנבחרים, ג'רארד לארשר וברנאר אקויר, ניסו להסביר את המהלך בהודעה משותפת שהוציאו ואמרו כי "יש ביטחון מלא" שאין הוא מתנגש עם החוקה. החוק, שאותו יזמה שרת המשפטים, מישל אליו-מארי, עורר סערה מתמשכת בצרפת. תומכיו טענו כי הוא נועד לשמר את עקרון החילוניות המהווה אחד מיסודות הרפובליקה, ומתנגדיו טענו מדובר במהלך פופוליסטי, בשל מספרן המצומצם של הנשים שיושפעו ממנו. "כיסוי הפנים, בין אם מרצון או בין אם בכפייה, נוגד את הסדר הציבורי", אמרה אליו-מארי עם פתיחת ההצבעה. "אם הדבר נעשה בכפייה, יש כאן משום פגיעה בכבוד של האשה. אבל גם כשהיא מכסה את פניה מרצון, היא מדירה עצמה מהכלל ומתנערת מכלל היסוד של הרפובליקה, הקובע כי כל האזרחים משלבים ידיים למען הכלל." סעיפי החוק קובעים כי אדם שיכריח אשה לכסות את פניה בציבור יהיה צפוי לעונש מאסר מקסימלי של שנה ולקנס בסך 30 אלף אירו - ואף כפול מכך כאשר מדובר בקטינה. המחוקק העניק לציבור "תקופת הסתגלות" של שישה חודשים שבמהלכה ייטפקו רשויות החוק המקומיות באזהרה בלבד למפרי, אך לאחר מכן - באפריל 2011, ייענשו העבריינים על-פי הסנקציות שנקבעו בחוק. באפריל היתה [בלגיה](#) למדינה האירופית הראשונה שאסרה על הבורקה. [פופר](#) עשויה להצטרף בקרוב לצרפתים ולבלגים, לאחר שמפלגת האופוזיציה הגדולה במדינה הודיעה על כוונתה לקיים דיון ציבורי בנושא הטלת איסור על לבישת בורקה במקומות ציבוריים. הסוגיה הפכה לדיון ציבורי ברחבי אירופה, ובעיקר שבהן יש אוכלוסייה מוסלמית גדולה, כמו [בריטניה](#) והולנד. סקר שפורסם הקיץ בלונדון גילה ש-67 אחוזים מאזרחי המדינה תומכים באיסור חוק בורקה, אולם השר הבריטי לענייני הגירה הביע התנגדות נחרצת. "זה לא בריטי. אנחנו חברה סובלנית ששומרת על כבוד הדדי", אמר.

כרטיסיה מס' 2:

משימת בניית טיעון:

קראו את הכתבה המצורפת. מצאו **נימוקים המתנגדים** בחוק הרעלה מהכתבה, וכתבו אותם במחברת.

צרפת אישרה סופית: אסור לעטות רעלה בציבור [גלעד הלפרן, פריז](http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3954274,00.html) פורסם: 14.09.10, ynet

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3954274,00.html>

מורידים את הכיסוי: גם הסנאט אישר את החוק המונע הסתרה של הפנים והגוף. רק אחד מ-247 המחוקקים התנגד. העונש לנשים שיפרו את החוק 150: אירו או השתלמות באזרחות

צרפת מסירה את כיסוי הפנים, ומכניסה את האיסור לספר החוקים. הסנאט הצרפתי אישר הערב (ג') את החוק האוסר על עטייה בפומבי של רעלה המסתירה את הפנים והגוף, ובכך אושר החוק הסופי. ההצעה עברה לפני כחודשיים [בבית הנבחרים](#) של צרפת לפני כחודשיים וכעת נדרשת רק חתימתו של הנשיא ניקולא סרקוזי. על פי החוק, ייקנסו נשים שיעטו בורקה בציבור ב-150 אירו או יידרשו לעבור השתלמות בעקרונות האזרחות של הרפובליקה הצרפתית. גם הפעם, כמו בבית הנבחרים, רק מחוקק אחד התנגד להצעה. בסנאט תמכו בחוק 246 לעומת מתנגד אחד, בבית הנבחרים תמכו בו 336 מתוך 337 המחוקקים. רק 2,000 נשים צרפתיות יושפעו מהחוק, שזכה לביקורת חריפה בחודשים האחרונים. נשיאי הסנאט ובית הנבחרים, ג'רארד לארשר וברנאר אקויר, ניסו להסביר את המהלך בהודעה משותפת שהוציאו ואמרו כי "יש ביטחון מלא" שאין הוא מתנגש עם החוקה. החוק, שאותו יזמה שרת המשפטים, מישל אליו-מארי, עורר סערה מתמשכת בצרפת. תומכיו טענו כי הוא נועד לשמר את עקרון החילוניות המהווה אחד מיסודות הרפובליקה, ומתנגדיו טענו מדובר במהלך פופוליסטי, בשל מספרן המצומצם של הנשים שיושפעו ממנו. "כיסוי הפנים, בין אם מרצון או בין אם בכפייה, נוגד את הסדר הציבורי", אמרה אליו-מארי עם פתיחת ההצבעה. "אם הדבר נעשה בכפייה, יש כאן משום פגיעה בכבודה של האשה. אבל גם כשהיא מכסה את פניה מרצון, היא מדירה עצמה מהכלל ומתנערת מכלל היסוד של הרפובליקה, הקובע כי כל האזרחים משלבים ידיים למען הכלל." סעיפי החוק קובעים כי אדם שיכריח אשה לכסות את פניה בציבור יהיה צפוי לעונש מאסר מקסימלי של שנה ולקנס בסך 30 אלף אירו - ואף כפול מכך כאשר מדובר בקטינה. המחוקק העניק לציבור "תקופת הסתגלות" של שישה חודשים שבמהלכה ייסתפקו רשויות החוק המקומיות באזהרה בלבד למפרי, אך לאחר מכן - באפריל 2011, ייענשו העבריינים על-פי הסנקציות שנקבעו בחוק. באפריל היתה [בלגיה](#) למדינה האירופית הראשונה שאסרה על הבורקה. [פדר](#) עשויה להצטרף בקרוב לצרפתים ולבלגים, לאחר שמפלגת האופוזיציה הגדולה במדינה הודיעה על כוונתה לקיים דיון ציבורי בנושא הטלת איסור על לבישת בורקה במקומות ציבוריים. הסוגיה הפכה לדיון ציבורי ברחבי אירופה, ובעיקר שבהן יש אוכלוסייה מוסלמית גדולה, כמו [בריטניה](#) והולנד. סקר שפורסם הקיץ בלונדון גילה ש-67 אחוזים מאזרחי המדינה תומכים באיסור חוק בורקה, אולם השר הבריטי לענייני הגירה הביע התנגדות נחרצת. "זה לא בריטי. אנחנו חברה סובלנית ששומרת על כבוד הדדי", אמר.

כרטיסיה מס' 3:

משימת בניית טיעון:

קראו את הכתבה המצורפת. מצאו **נימוקים התומכים** בחוק הרעלה מהכתבה, וכתבו אותם במחברת.

בלגיה: הבית התחתון אישר איסור לבישת בורקה סוכנויות הידיעות ynet פורסם: 29.04.10, 22:25

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3882806,00.html>

החוק הועבר להצבעה בבית העליון של הפרלמנט. אם יאושר - תהפוך בלגיה למדינה הראשונה שתאכוף את איסור לבישת הרעלה המסתירה את פני האשה כמעט לחלוטין

סוכנויות הידיעות פורסם: 29.04.10, 22:25

הבית התחתון בפרלמנט של **בלגיה** אישר הערב (יום ה') טיוטת חוק האוסר לבישת רעלה המסתירה את הפנים במלואם. ההצבעה עשויה להפוך את בלגיה למדינה הראשונה בעולם שתאכוף איסור לבישת בורקה בפומבי. הבית העליון צפוי להצביע על האיסור בעוד חודש או חודשיים, ולבישת הבורקה תוגדר כפשע שניתן להיענש בגינו. עם זאת, הניסוח של החוק מאיים על אישורו בבית העליון. חברי המפלגה הנוצרית דמוקרטית והמפלגה הליברלית אמרו כי הנוסח "רעלה המכסה את הפנים לחלוטין, או חלקית" אינו מקובל עליהם, ושינוי המשפט עשוי לעכב את ההצבעה. גם התפרקות הממשלה והעובדה שמערכת הבחירות תוקדם, עלולה לדחות את מועד אישור החוק. חברי הפרלמנט היו אמורים להצביע בנושא בשבוע שעבר, אולם ההצבעה נדחתה לאחר שראש ממשלת בלגיה, איב לטרם, **הגיש את התפטרותו** אחרי ששותפה בכירה בקואליציה הכריזה על פרישתה. לטרם כיהן בתפקיד חמישה חודשים בלבד, אחרי שבכהונתו הקודמת הוא שרד בלשכת ראש הממשלה רק תשעה חודשים. המפלגה הליברלית התעמתה עם ראש הממשלה הפלמי עקב דיון ציבורי על זכויותיהם של דוברי צרפתית באזור בריסל. המשא ומתן לא הניב פירות, ולכן הודיעו הליברלים על פרישתם. לטרם נפגש אחרי ההתפטרות עם המלך אלברט כדי למסור לו את מכתבי ההתפטרות של שרי ממשלתו.

בחודש הבא: הפרלמנט הצרפתי ידון בהצעה דומה

מדינה אירופית נוספת, צרפת, נמצאת בהליכי חקיקה מתקדמים להסדרת לבישת הבורקה בפומבי. בשבוע שעבר נודע כי הנשיא **ניקולא סרקוזי** מתכוון להגיש הצעת חוק שתאסור על נשים לעטות את הבגד האסלאמי המסורתי וההצעה תעלה לדיון בפרלמנט בחודש הבא. דובר הממשלה, לוק שאטל, מסר כי סרקוזי הורה לממשלתו להגיש את החוק האוסר לעטות בורקה ב"כל מקום ציבורי". שאטל ציין כי ממשלת סרקוזי רואה בבורקה עלבון לנשים ודחייה מוחלטת של הערכים הצרפתיים. מלחמתו של סרקוזי בבורקה נפתחה למעשה כבר ביוני אשתקד, אז הצהיר כי "הבורקה היא סמל של מרות ושל נחיתות". לאחר מכן הוחלט להקים ועדה פרלמנטית כדי לבדוק את הנושא, בטרם תועלה הצעת חוק. הוועדה המליצה לאסור לחלוטין לבישת בורקה במוסדות ציבוריים בצרפת - בבתי ספר, בבתי חולים, במשרדי ממשלה ובתחבורה הציבורית. זאת, בטענה שהוא מהווה פגיעה בחוקה ובערכיה של צרפת.

כרטיסיה מס' 4:

משימת בניית טיעון:

קראו את הכתבה המצורפת. מצאו **נימוקים התומכים** בחוק הרעלה מהכתבה, וכתבו אותם במחברת.

ספרד שוקלת להטיל איסור על לבישת בורקה [AP](#) פורסם: 18.07.10 , 15:47 ynet

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3921417,00.html>

האיסור על לבישת הכיסוי המוסלמי מתפשט ברחבי אירופה. מפלגת האופוזיציה הגדולה בספרד שואבת השראה מצרפת ומבלגיה, וייתכן שתזכה לתמיכת הממשלה

ספרד תגרש את הבורקה? מפלגת האופוזיציה הגדולה בספרד הודיעה היום (א') על כוונתה לקיים דיון ציבורי בנושא הטלת איסור על לבישת בורקה במקומות ציבוריים. השמרנים במדריד מבקשים ללכת בעקבות צרפת שאישרה חוק דומה, וכנראה שייזכו לתמיכת הקואליציה. המפלגה הפופולארית הגישה בקשה לבית התחתון של הפרלמנט כדי לקיים דיון בחוק הבורקה ביום שלישי או רביעי. אם ההצעה אכן תגיע להצבעה במליאת הפרלמנט, היא עשויה לעבור ברוב קולות. שר המשפטים, פרנסיסקו קאמנו, אמר שהממשלה תומכת באיסור על לבישת בורקה במבני ציבור והצדיק את עמדת הממשלה באומרו שהכיסוי המוסלמי פוגע בנשים ו"לא הולם את כבוד האדם". לפי אומדני ספרד, כמיליון מוסלמים מתגוררים במדינה שבה 47 מיליון תושבים. מדובר במיעוט קטן מאוד, אולם ישנם ריכוזי אוכלוסייה גדולים של הקהילה המוסלמית בעיקר בצפון-מזרח קטלוניה ובדרום אנדלוסיה. עם זאת, מספר הנשים העוטות בורקות הוא זניח מאוד. [ברצלונה](#), העיר השנייה בגודלה במדינה, כבר החליטה על איסור בורקה במבני ציבור. בכך היא הצטרפה לקומץ ערים אחרות בקטלוניה שהחילו תקנות דומות. באפריל היתה [בלגיה](#) למדינה האירופית הראשונה שאסרה על הבורקה. חודשיים לאחר מכן הצטרפה אליה [צרפת](#) שהטילה איסור על לבוש המכסה את הפנים ואת הגוף בציבור. אחרי שייכנס לתוקף בשנה הבאה, העוברים על החוק צפויים לקבל קנס בסך 150 אירו או לעבור השתלמות בעקרונות האזרחות של הרפובליקה הצרפתית. הסוגיה הפכה לדיון ציבורי ברחבי אירופה, ובעיקר שבהן יש אוכלוסייה מוסלמית גדולה, כמו [בריטניה](#) והולנד. סקר שפורסם בשבוע שעבר בלונדון גילה ש-67 אחוזים מאזרחי המדינה תומכים באישור חוק בורקה. אולם השר הבריטי לענייני הגירה, דמיאן גרין, הביע התנגדות נחרצת. "זה לא בריטי". אנחנו חברה סובלנית ששומרת על כבוד הדדי". אמר בראיון לעיתון "סאנדיי טלגרף".

כרטיסיה מס' 5:

משימת בניית טיעון:

קראו את הכתבה המצורפת. מצאו **נימוקים המתנגדים** לחוק הרעלה מהכתבה, וכתבו אותם במחברת.

ספרד שוקלת להטיל איסור על לבישת בורקה [AP](#) פורסם: 18.07.10, 15:47 ynet

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3921417,00.html>

האיסור על לבישת הכיסוי המוסלמי מתפשט ברחבי אירופה. מפלגת האופוזיציה הגדולה בספרד שואבת השראה מצרפת ומבלגיה, וייתכן שתזכה לתמיכת הממשלה

ספרד תגרש את הבורקה? מפלגת האופוזיציה הגדולה בספרד הודיעה היום (א') על כוונתה לקיים דיון ציבורי בנושא הטלת איסור על לבישת בורקה במקומות ציבוריים. השמרנים במדריד מבקשים ללכת בעקבות צרפת שאישרה חוק דומה, וכנראה שייזכו לתמיכת הקואליציה. המפלגה הפופולרית הגישה בקשה לבית התחתון של הפרלמנט כדי לקיים דיון בחוק הבורקה ביום שלישי או רביעי. אם ההצעה אכן תגיע להצבעה במליאת הפרלמנט, היא עשויה לעבור ברוב קולות. שר המשפטים, פרנסיסקו קאמנו, אמר שהממשלה תומכת באיסור על לבישת בורקה במבני ציבור והצדיק את עמדת הממשלה באומרו שהכיסוי המוסלמי פוגע בנשים ו"לא הולם את כבוד האדם". לפי אומדני ספרד, כמיליון מוסלמים מתגוררים במדינה שבה 47 מיליון תושבים. מדובר במיעוט קטן מאוד, אולם ישנם ריכוזי אוכלוסייה גדולים של הקהילה המוסלמית בעיקר בצפון-מזרח קטלוניה ובדרום אנדלוסיה. עם זאת, מספר הנשים העוטות בורקות הוא זניח מאוד. [ברצלונה](#), העיר השנייה בגודלה במדינה, כבר החליטה על איסור בורקה במבני ציבור. בכך היא הצטרפה לקומץ ערים אחרות בקטלוניה שהחילו תקנות דומות. באפריל היתה [בלגיה](#) למדינה האירופית הראשונה שאסרה על הבורקה. חודשיים לאחר מכן הצטרפה אליה [צרפת](#) שהטילה איסור על לבוש המכסה את הפנים ואת הגוף בציבור. אחרי שייכנס לתוקף בשנה הבאה, העוברים על החוק צפויים לקבל קנס בסך 150 אירו או לעבור השתלמות בעקרונות האזרחות של הרפובליקה הצרפתית. הסוגיה הפכה לדיון ציבורי ברחבי אירופה, ובעיקר שבהן יש אוכלוסייה מוסלמית גדולה, כמו [בריטניה](#) והולנד. סקר שפורסם בשבוע שעבר בלונדון גילה ש-67 אחוזים מאזרחי המדינה תומכים באישור חוק בורקה. אולם השר הבריטי לענייני הגירה, דמיאן גרין, הביע התנגדות נחרצת. "זה לא בריטי". אנחנו חברה סובלנית ששומרת על כבוד הדדי". אמר בראיון לעיתון "סאנדיי טלגרף".

כרטיסיה מס' 6:

משימת בניית טיעון:

קראו את הכתבה המצורפת. מצאו **נימוקים התומכים** בחוק הרעלה מהכתבה, וכתבו אותם במחברת.

חוק הרעלות בצרפת: הציבור בעד איסור מצומצם [ריטרס](#) פורסם: 25.04.10, 06:34

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3880157,00.html>

סקר שנערך במדינה מגלה כי רוב הציבור תומך באיסור על לבוש רעלות במוסדות ציבוריים, אך מתנגד לאיסור גורף כמו זה שמציע הנשיא סרקוזי בחוק שיוגש לפרלמנט במאי

דבר הסטטיסטיקה: רבות דובר על היתכנות חקיקה צרפתית נגד עטית רעלה מוסלמית המכסה את פני האשה, עיתונים רבים עסקו גם במוסריות האיסור ובחוקיותו. סקר חדש שנערך בצרפת חשף אתמול (שבת) מה חושב האזרח הצרפתי על המהלך. מתברר כי שני שלישים מאזרחי צרפת תומכים בחקיקה שתגביל את השימוש ברעלה המוסלמית, אולם רק מיעוט תומך בתוכנית הממשלתית לאיסור מוחלט. ממשלתו של נשיא צרפת, ניקולא סרקוזי, צפויה להגיש במאי [הצעה לחוק](#) האוסר לבוש של רעלה מלאה במקומות ציבוריים. זאת, בניגוד [להמלצותיה של ועדה](#) שקבעה כי חקיקה כה גורפת עשויה להיות [בעייתית מבחינה חוקית](#), ולכן המליצה על חוק "מעודן יותר" המתמקד במוסדות המדינה בלבד. סרקוזי הגן על ההחלטה באופן אישי, כשהוא טוען שרעלות כגון בורקה וניקאב, פוגעות בשוויון בין המינים ומשפילות את הנשים. סקר שערך מכון מחקר צרפתי בשבוע שעבר הראה כי 33 אחוזים מהצרפתים תומכים באיסור מלא של עטיית הרעלה, אולם 31 אחוזים היו מעדיפים חוק צר יותר, שיהיה תקף רק במקומות ציבוריים מסוימים. פילוח לפי מגדר של תוצאות הסקר, בו השתתפו 950 בני אדם, מראה תמונה כמעט זהה בין דעות הגברים לנשים. התמיכה בהגבלה חוקית כלשהי נמצאה בכל קבוצות הגילאים, ובכל החתכים השונים של העיסוק והשיוך הפוליטי. התמיכה בחקיקה בלטה במיוחד בקרב מצביעי הימין - עם תמיכה של למעלה מ-80 אחוזים מהם. סרקוזי ומפלגתו, שבחרו להציע חוק האוסר את הלבוש באופן גורף, נחשבים למהמרים מבחינה חוקתית כיוון שהמנהג של עטית הרעלה יכול להיות מוצדק על בסיס חופש הפולחן. חוק צר יותר הקורא לנשים לחשוף את פניהן במוסדות העירייה או כשהן אוספות את ילדיהן מבתי הספר, היה מסוכן פחות מבחינה חוקית, כיוון שניתן להצדיקו כאמצעי ביטחון ולא דווקא כשאלה ערכית.

כרטיסיה מס' 7:

משימת בניית טיעון:

קראו את הכתבה המצורפת. מצאו **נימוקים המתנגדים** לחוק הרעלה מהכתבה, וכתבו אותם במחברת.

חוק הרעלות בצרפת: הציבור בעד איסור מצומצם **רויטרס** פורסם: 25.04.10, 06:34

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3880157,00.html>

סקר שנערך במדינה מגלה כי רוב הציבור תומך באיסור על לבוש רעלות במוסדות ציבוריים, אך מתנגד לאיסור גורף כמו זה שמציע הנשיא סרקוזי בחוק שיוגש לפרלמנט במאי

דבר הסטטיסטיקה: רבות דובר על היתכנות חקיקה צרפתית נגד עטית רעלה מוסלמית המכסה את פני האשה, עיתונים רבים עסקו גם במוסריות האיסור ובחוקיותו. סקר חדש שנערך בצרפת חשף אתמול (שבת) מה חושב האזרח הצרפתי על המהלך. מתברר כי שני שלישים מאזרחי צרפת תומכים בחקיקה שתגביל את השימוש ברעלה המוסלמית, אולם רק מיעוט תומך בתוכנית הממשלתית לאיסור מוחלט. ממשלתו של נשיא צרפת, ניקולא סרקוזי, צפויה להגיש במאי **הצעה לחוק** האוסר לבוש של רעלה מלאה במקומות ציבוריים. זאת, בניגוד **להמלצותיה של ועדה** שקבעה כי חקיקה כה גורפת עשויה להיות **בעייתית מבחינה חוקית**, ולכן המליצה על חוק "מעודן יותר" המתמקד במוסדות המדינה בלבד. סרקוזי הגן על ההחלטה באופן אישי, כשהוא טוען שרעלות כגון בורקה וניקאב, פוגעות בשוויון בין המינים ומשפילות את הנשים. סקר שערך מכון מחקר צרפתי בשבוע שעבר הראה כי 33 אחוזים מהצרפתים תומכים באיסור מלא של עטיית הרעלה, אולם 31 אחוזים היו מעדיפים חוק צר יותר, שיהיה תקף רק במקומות ציבוריים מסוימים. פילוח לפי מגדר של תוצאות הסקר, בו השתתפו 950 בני אדם, מראה תמונה כמעט זהה בין דעות הגברים לנשים. התמיכה בהגבלה חוקית כלשהי נמצאה בכל קבוצות הגילאים, ובכל החתכים השונים של העיסוק והשיוך הפוליטי. התמיכה בחקיקה בלטה במיוחד בקרב מצביעי הימין - עם תמיכה של למעלה מ-80 אחוזים מהם. סרקוזי ומפלגתו, שבחרו להציע חוק האוסר את הלבוש באופן גורף, נחשבים למהמרים מבחינה חוקתית כיוון שהמנהג של עטית הרעלה יכול להיות מוצדק על בסיס חופש הפולחן. חוק צר יותר הקורא לנשים לחשוף את פניהן במוסדות העירייה או כשהן אוספות את ילדיהן מבתי הספר, היה מסוכן פחות מבחינה חוקית, כיוון שניתן להצדיקו כאמצעי ביטחון ולא דווקא כשאלה ערכית.

כרטיסיה מס' 8:

משימת בניית טיעון:

קראו את חלק א של המאמר המצורף. מצאו **נימוקים התומכים** בחוק הרעלה מהמאמר, וכתבו אותם במחברת.

[ארבע שנים ל'חוק הרעלה' - פגיעה בזכויות יסוד מול מאבק על פניה של אירופה](#)

המכון הישראלי לדמוקרטיה | 10 במרץ 2008 | [עופר קניג](#)

חלק א': איסור על חבישת כיסויי ראש – הרקע ל'חוק הרעלה

חקיקת 'חוק הרעלה' היא אחד מהביטויים המובהקים ביותר למתחים הקיימים בין ערכי האסלאם לערכים הליברליים האירופיים; בין המצדדים ברב-תרבותיות ובין האנשים העומדים על חשיבות שילובן של קהילות מהגרים בחברה האירופית הכללית.

כדי לרדת לעומקן של הסיבות לחקיקת החוק יש להבין כי אחד מעקרונות היסוד של הרפובליקה הצרפתית הוא ה'חילוניות' (laïcité) 'במובן של הפרדה קפדנית בין דת למדינה. לפי תפיסה חילונית זו של הרפובליקה הצרפתית, המדינה אינה רשאית להכיר בדת מסוימת או לסייע במימונה. כפועל יוצא, בתי ספר ממלכתיים (המופעלים מטעם רשויות המדינה) מנועים מלקדם וללמד דת כלשהי וחייבים להיות פתוחים לכל ילד, תהא דתו אשר תהא. התלמידים הפוקדים את בתי הספר הללו נדרשים להיכנס אליהם חפים מכל סממני לבוש דתיים. **במשך שנים ארוכות גילו בתי הספר סובלנות כלפי תלמידים שהופיעו עם סממנים דתיים צנועים, שאינם צעקניים** – הם בדרך כלל התעלמו מענידת צלב קטן או מחבישת כיפה.

המצב החל להשתנות בראשית שנות התשעים, כאשר יותר ויותר תלמידות מוסלמיות החלו להופיע לבתי הספר עם כיסוי ראש. בניגוד לחבישת כיפה או ענידת צלב, **לבישת כיסוי ראש מוסלמי נתפסה בקרב רבים בחברה הצרפתית כביטוי מתריס נגד ערכי הרפובליקה וכאמצעי של בדלנות**. בשל עמימותו של החוק פעולות הענישה מטעם בתי הספר נגד תלמידות שחבשו כיסוי ראש לא היו על פי כללים קבועים אלא כל מקרה נבחן לגופו: לעתים הורחקו מבית הספר תלמידות שהתעקשו להגיע עם כיסוי ראש, ובמקרים אחרים בתי ספר העלימו עין. לאורך כל שנות התשעים התנהלו דיונים בנושא במועצת המדינה (גוף המייעץ בעניינים חוקתיים), וב-2003 החליט הנשיא ז'אק שיראק למנות ועדה שתחקור את העניין ותמליץ על צעדים לפתרונו. הוועדה חיוותה את דעתה – לבישת סממני לבוש דתיים או נשיאתם בבתי ספר היא הפרה של עקרון החילוניות – והמליצה על חקיקת חוק בנושא.

שיראק אימץ את חוות הדעת ופעל לחקיקת החוק. 'חוק הרעלה', או בשמו הרשמי '**החוק בדבר חילוניות וסמלים דתיים בולטים בבתי ספר**' עבר ברוב עצום בפרלמנט ונכנס לתוקף בספטמבר 2004. כפי שעולה משמו בחוק כלל אין אזכור מפורש לרעלה או לכיסויי ראש אסלאמיים אלא הוא נוקט לשון כללית: הוא מטיל איסור על חבישה, לבישה או ענידה של בגדים, תליונים ופריטי לבוש אחרים בעלי אופי דתי בולט בבתי ספר ממלכתיים.

התגובות לחוק היו נסערות: **מחד גיסא עשרות אלפי מתנגדים (בעיקר נשים מוסלמיות) צעדו בתהלוכות מחאה נגד החוק, ומאידך גיסא סקרי דעת קהל הורו כי כ-75% מהציבור תומך בחוק**. מעניין שהסקרים הורו כי גם כמחצית מהציבור המוסלמי תמכו בחוק. בשנת הלימודים הראשונה לאחר חקיקת החוק הופיעו תלמידות רבות בלבוש הנוגד את החוק. בחלק מהמקרים הן הורחקו מבתי הספר. ניכר היה כי רבים בוחנים את מידת ההקפדה על אכיפת החוק אולם משנוכחו לדעת כי האכיפה הדוקה וכי מועצת המדינה דחתה עתירות שהוגשו נגד החלטות של בתי ספר להרחיק תלמידים שעברו על החוק, מספר התלמידות שהופיעו בכיסויי ראש ירד באופן תלול.

כרטיסיה מס' 9:

משימת בניית טיעון:

קראו את חלק א של המאמר המצורף. מצאו **נימוקים התומכים** בחוק הרעלה מהמאמר, וכתבו אותם במחברת.

[ארבע שנים ל"חוק הרעלה" - פגיעה בזכויות יסוד מול מאבק על פניה של אירופה](#)

המכון הישראלי לדמוקרטיה | 10 במרץ 2008 | [עופר קניג](#)

חלק ב: חוק הרעלה – בעד ונגד

המצדדים בהגבלות על לבישת רעלות וכיסויי פנים מציגים טיעונים אחדים. ראשית, כיסוי הראש הוא ביטוי מובהק למסורת אסלאמית שאינה תואמת את הערכים הליברליים המערביים של שחרור האישה ושוויון מגדרי. לפי תפיסה זו כיסויי הראש הם ביטוי לדיכוי מגדרי – הם מטיחים בפניהם של התומכים ברב-תרבותיות כי בנושא זה הם משרתים את הנצחת ההגמוניה הגברית המדכאת. שנית, יש הטוענים כי לבישת פרטי לבוש כה בולטים היא התרסה כנגד המודרנה והצהרת נאמנות ראשית לערכי האסלאם הרדיקלי ולא למדינה. כמו כן במקום שהמהגרים ישאפו להשתלב בחברה הקולטת ולקבל (לפחות) את מרבית ערכיה, פריטי הלבוש מעידים על סגירות ועל בדלנות תרבותית – גם לרב-תרבותיות יש גבולות.

על פי טיעון אחר לאיסור על לבישת רעלות יש **הצדקה ביטחונית** (אנטי-טרור). המצדדים בחוק מוחים כנגד הטענה שהם מביעים בכך עמדות אנטי-מוסלמיות: לטענתם נשים בקהילות מוסלמיות רבות (כגון המוסלמים בבלקן) כלל אינן עוטות רעלות, לכן ההתנגדות אינה כלפי האסלאם בכללותו אלא רק כלפי האסלאם השמרני המאפיין את ההגירה של שני העשורים האחרונים.

המתנגדים לחוק טוענים כי הוא מהווה הפרה צורמת של חופש הפולחן הדתי וחופש הביטוי ופוגע פגיעה חמורה בזכויות היסוד של הפרט. לדידם ההקפדה על ערך החילוניות צריכה לחול רק על עובדים בבתי הספר הממלכתיים (מנהלים, מורים ויועצים) ולא על התלמידים הפוקדים אותם. אחרים אומרים כי החוק עלול להשיג מטרה הפוכה: הורים של תלמידות שיימנע מהן ללבוש כיסויי ראש יוציאו אותן מבתי הספר הממלכתיים וישלחו אותן לבתי ספר מוסלמיים פרטיים. כתוצאה מכך שילובן בחברה הצרפתית ומידת פתיחותן לחברת הרוב הסובבת אותן ייפגעו. מוסלמיות רבות אף טוענות כי רעלות אינן כלל סמל לדיכוי אלא דווקא ביטוי לייחודה של האישה המוסלמית.

כרטיסיה מס' 10:

משימת בניית טיעון:

קראו את חלק ב של המאמר המצורף. מצאו **נימוקים המתנגדים** לחוק הרעלה מהמאמר, וכתבו אותם במחברת.

[ארבע שנים ל'חוק הרעלה' - פגיעה בזכויות יסוד מול מאבק על פניה של אירופה](#)

המכון הישראלי לדמוקרטיה 10 במרץ 2008 | [עופר קניג](#)

חלק ב: חוק הרעלה – בעד ונגד

המצדדים בהגבלות על לבישת רעלות וכיסויי פנים מציגים טיעונים אחדים. ראשית, כיסוי הראש הוא ביטוי מובהק למסורת אסלאמית שאינה תואמת את הערכים הליברליים המערביים של שחרור האישיות ושוויון מגדרי. לפי תפיסה זו כיסויי הראש הם ביטוי לדיכוי מגדרי – הם מטיחים בפניהם של התומכים ברב-תרבותיות כי בנושא זה הם משרתים את הנצחת ההגמוניה הגברית המדכאת. שנית, יש הטוענים כי לבישת פרטי לבוש כה בולטים היא התרסה כנגד המודרנה והצהרת נאמנות ראשית לערכי האסלאם הרדיקלי ולא למדינה. כמו כן במקום שהמהגרים ישאפו להשתלב בחברה הקולטת ולקבל (לפחות) את מרבית ערכיה, פריטי הלבוש מעידים על סגירות ועל בדלנות תרבותית – גם לרב-תרבותיות יש גבולות.

על פי טיעון אחר לאיסור על לבישת רעלות יש **הצדקה ביטחונית** (אנטי-טרור). המצדדים בחוק מוחים כנגד הטענה שהם מביעים בכך עמדות אנטי-מוסלמיות: לטענתם נשים בקהילות מוסלמיות רבות (כגון המוסלמים בבלקן) כלל אינן עוטות רעלות, לכן ההתנגדות אינה כלפי האסלאם בכללותו אלא רק כלפי האסלאם השמרני המאפיין את ההגירה של שני העשורים האחרונים.

המתנגדים לחוק טוענים כי הוא מהווה הפרה צורמת של חופש הפולחן הדתי וחופש הביטוי ופוגע פגיעה חמורה בזכויות היסוד של הפרט. לדידם ההקפדה על ערך החילוניות צריכה לחול רק על עובדים בבתי הספר הממלכתיים (מנהלים, מורים ויועצים) ולא על התלמידים הפוקדים אותם. אחרים אומרים כי החוק עלול להשיג מטרה הפוכה: הורים של תלמידות שיימנע מהן ללבוש כיסויי ראש יוציאו אותן מבתי הספר הממלכתיים וישלחו אותן לבתי ספר מוסלמיים פרטיים. כתוצאה מכך שילובן בחברה הצרפתית ומידת פתיחותן לחברת הרוב הסובבת אותן ייפגעו. מוסלמיות רבות אף טוענות כי רעלות אינן כלל סמל לדיכוי אלא דווקא ביטוי לייחודה של האישיות המוסלמית.

כרטיסיה מס' 11:

משימת בניית טיעון:

קראו את חלק ג של המאמר המצורף. מצאו **נימוקים התומכים** בחוק הרעלה מהמאמר, וכתבו אותם במחברת.

[ארבע שנים ל'חוק הרעלה' - פגיעה בזכויות יסוד מול מאבק על פניה של אירופה](#)

המכון הישראלי לדמוקרטיה | 10 במרץ 2008 | [עופר קניג](#)

חלק ג: המצב במדינות אחרות

טורקיה: בדומה לצרפת, גם הרפובליקה הטורקית חילונית ביסודה. מייסד הרפובליקה, כמאל אתאטורק, ראה בדת סממן לנחשלות ואויב הקדמה והמודרנה ולכן הקפיד על הדת הדת מהמרחב הציבורי. בהתאם נאסר על נשים לחבוש כיסוי ראש במקומות ציבוריים כגון אוניברסיטות ובתי משפט. איסור זה נשמר לאורך המאה העשרים, אולם עם התחזקות הפוליטית של המפלגות האסלאמיות השמרניות במדינה החלו להישמע קריאות תיגר על האיסור. המתנגדים ריכזו את מאבקם בזירת האוניברסיטות וטענו כי האיסור מונע מנשים בעלות רקע דתי-מסורתי ללמוד באוניברסיטה ובכך חוסם את דרכן להתקדם בסולם החברתי – כך, בעקיפין, הכוח וההשפעה נשמר בידיה של האליטה החילונית. המאבק בין השמרנים לבין האליטה החילונית היה אחד מהנושאים המרכזיים במערכת הבחירות האחרונה. במהלך מערכת בחירות זו (קיץ 2007) הבטיח ראש הממשלה ארדואן כי אם מפלגתו תזכה ברוב בפרלמנט הוא יפעל להסיר את האיסור על לבישת רעלות באוניברסיטות. לאחר שמפלגתו זכתה ברוב מימש ארדואן את הבטחתו, ולפני כחודש (פברואר 2008) האיסור אמנם בוטל, על אף התנגדויות ואי-שביעות רצון שהושמעו מחוגי הצבא, שנחשב למעוז החילוניות.

גרמניה: בניגוד לצרפת ולטורקיה, שבהן ערך החילוניות מושרש במשטר, בגרמניה אין הפרדה מוחלטת בין כנסייה למדינה. גורמים בה מביעים חשש שאיסורים גורפים על לבישת פריטי לבוש בעלי סממנים דתיים במוסדות ציבור עלול בסופו של דבר לפגוע גם ברוב הנוצרי. באיחוד הפדרלי של גרמניה ההסדרים בעניין הגבלות על לבוש במוסדות חינוך מוסדרים ברמת המדינה (Länder). עם זאת היום יש הגבלות לבוש רק על מורות ולא על תלמידות: ב-2003 פסק בית המשפט החוקתי כי המדינות רשאיות לאסור על מורות ללבוש רעלה או כיסוי ראש אחר וכי איסור מסוג זה אינו פוגע בזכות החוקתית של חופש הדת. עם זאת בית המשפט הוסיף כי האיסור צריך לבוא בחוק ולא בתקנה מנהלית ובכך הוא החזיר את הכדור למגרש הפוליטי. מאז כמחצית מהמדינות כבר חוקקו איסורים מסוג זה.

הולנד: בהולנד עומדת על סדר היום הציבורי כבר שנים אחדות יזמה להצעת חוק שתטיל איסור ברמה הלאומית על לבישת כיסוי ראש בציבור. את היזמה העלתה שרת ההגירה לשעבר ריטה ורדונק לפני כשנתיים, אולם לאחר הבחירות האחרונות לפרלמנט הממשלה החדשה מהססת בעניין חקיקתו עקב החשש שהוא יתנגש עם עקרון חופש הדת. בפועל כבר כעת בתי ספר ומוסדות ציבור אחרים (לרבות מקומות עבודה) רשאים להטיל הגבלות על לבישת פריטי לבוש אסלאמיים. ב-2003 נמנע משלוש סטודנטיות מוסלמיות להיכנס לשערי מכללה משום שעטו על ראשיהן כיסויים שהסתירו את פניהן. הסטודנטיות עתרו למועצת השוויון, אך שם התקבלה עמדת המכללה. הצידוק: במוסדות חינוך יש חשיבות וערך לקשר עיניים, וחשיבות זו גוברת על היבטים של חופש דת. כמו כן יש יזמות למנוע ממובטלות עוטות כיסוי ראש לקבל קצבאות רווחה בטענה שהלבוש מרתיע מעבידים להעסיק אותן.

בריטניה: בבריטניה אין איסור על תלמידות להופיע בבתי ספר עם רעלות וכיסויי ראש אחרים. עם זאת ועדת המשפט בבית הלורדים קבעה באופן עקרוני כי החירות להפגין אמונה דתית אינה מוחלטת ויכולה להיות מוגבלת מטעם המדינה. בעת האחרונה יש יותר ויותר מקרים שבהם נשים חובשות רעלה עתרו לערכאות משפטיות בתואנה שהופלו לרעה בשל לבושן. בתי המשפט פוסקים בדרך כלל כנגד העותרות. במקרה שנדון בבית משפט לעבודה פסקו השופטים כי בתי ספר רשאים לסרב לקבל לעבודה מורות העוטות כיסויי ראש. במקרה אחר עורכת דין שעטתה רעלה נפסלה מלייצג לקוח בבית המשפט.

כפי שעולה מהדברים, **מדינות שונות נוקטות בסוגיה אמצעים שונים ופתרונות שונים**. אפשר לחזות כי חבישת הרעלות, כמו נושאים אחרים הנוגעים בהתנגשויות בין תרבויות ובין ערכים, תמשיך לעורר מחלוקת ולהיות במוקד הדיון החברתי והפוליטי במערב אירופה.

כרטיסיה מס' 12:

משימת בניית טיעון:

קראו את חלק ג של המאמר המצורף. מצאו **נימוקים המתנגדים** לחוק הרעלה מהמאמר, וכתבו אותם במחברת.

[ארבע שנים ל"חוק הרעלה" - פגיעה בזכויות יסוד מול מאבק על פניה של אירופה](#)

המכון הישראלי לדמוקרטיה | 10 במרץ 2008 | [עופר קניג](#)

חלק ג: המצב במדינות אחרות

טורקיה: בדומה לצרפת, גם הרפובליקה הטורקית חילונית ביסודה. מייסד הרפובליקה, כמאל אתאטורק, ראה בדת סממן לנחשלות ואויב הקדמה והמודרנה ולכן הקפיד על הדרת הדת מהמרחב הציבורי. בהתאם נאסר על נשים לחבוש כיסויי ראש במקומות ציבוריים כגון אוניברסיטות ובתי משפט. איסור זה נשמר לאורך המאה העשרים, אולם עם התחזקות הפוליטית של המפלגות האסלאמיות השמרניות במדינה החלו להישמע קריאות תיגר על האיסור. המתנגדים ריכזו את מאבקם בזירת האוניברסיטות וטענו כי האיסור מונע מנשים בעלות רקע דתי-מסורתי ללמוד באוניברסיטה ובכך חוסם את דרכן להתקדם בסולם החברתי – כך, בעקיפין, הכוח וההשפעה נשמר בידיה של האליטה החילונית. המאבק בין השמרנים לבין האליטה החילונית היה אחד מהנושאים המרכזיים במערכת הבחירות האחרונה. במהלך מערכת בחירות זו (קיץ 2007) הבטיח ראש הממשלה ארדואן כי אם מפלגתו תזכה ברוב בפרלמנט הוא יפעל להסיר את האיסור על לבישת רעלות באוניברסיטות. לאחר שמפלגתו זכתה ברוב מימש ארדואן את הבטחתו, ולפני כחודש (פברואר 2008) האיסור אמנם בוטל, על אף התנגדויות ואי-שביעות רצון שהושמעו מחוגי הצבא, שנחשב למעוז החילוניות.

גרמניה: בניגוד לצרפת ולטורקיה, שבהן ערך החילוניות מושרש במשטר, בגרמניה אין הפרדה מוחלטת בין כנסייה למדינה. גורמים בה מביעים חשש שאיסורים גורפים על לבישת פריטי לבוש בעלי סממנים דתיים במוסדות ציבור עלול בסופו של דבר לפגוע גם ברוב הנוצרי. באיחוד הפדרלי של גרמניה ההסדרים בעניין הגבלות על לבוש במוסדות חינוך מוסדרים ברמת המדינה (Länder) עם זאת היום יש הגבלות לבוש רק על מורות ולא על תלמידות: ב-2003 פסק בית המשפט החוקתי כי המדינות רשאיות לאסור על מורות ללבוש רעלה או כיסוי ראש אחר וכי איסור מסוג זה אינו פוגע בזכות החוקתית של חופש הדת. עם זאת בית המשפט הוסיף כי האיסור צריך לבוא בחוק ולא בתקנה מנהלית ובכך הוא החזיר את הכדור למגרש הפוליטי. מאז כמחצית מהמדינות כבר חוקקו איסורים מסוג זה.

הולנד: בהולנד עומדת על סדר היום הציבורי כבר שנים אחדות יזמה להצעת חוק שתטיל איסור ברמה הלאומית על לבישת כיסויי ראש בציבור. את היזמה העלתה שרת ההגירה לשעבר ריטה ורדונק לפני כשנתיים, אולם לאחר הבחירות האחרונות לפרלמנט הממשלה החדשה מהססת בעניין חקיקתו עקב החשש שהוא יתנגש עם עקרון חופש הדת. בפועל כבר כעת בתי ספר ומוסדות ציבור אחרים (לרבות מקומות עבודה) רשאים להטיל הגבלות על לבישת פריטי לבוש אסלאמיים. ב-2003 נמנע משלוש סטודנטיות מוסלמיות להיכנס לשערי מכללה משום שעטו על ראשיהן כיסויים שהסתירו את פניהן. הסטודנטיות עתרו למועצת השוויון, אך שם התקבלה עמדת המכללה. הצידוק: במוסדות חינוך יש חשיבות וערך לקשר עיניים, וחשיבות זו גוברת על היבטים של חופש דת. כמו כן יש יזמות למנוע ממובטלות עוטות כיסוי ראש לקבל קצבאות רווחה בטענה שהלבוש מרתיע מעבידים להעסיק אותן.

בריטניה: בבריטניה אין איסור על תלמידות להופיע בבתי ספר עם רעלות וכיסויי ראש אחרים. עם זאת ועדת המשפט בבית הלורדים קבעה באופן עקרוני כי החירות להפגין אמונה דתית אינה מוחלטת ויכולה להיות מוגבלת מטעם המדינה. בעת האחרונה יש יותר ויותר מקרים שבהם נשים חובשות רעלה עתרו לערכאות משפטיות בתואנה שהופלו לרעה בשל לבושן. בתי המשפט פוסקים בדרך כלל כנגד העותרות. במקרה שנדון בבית משפט לעבודה פסקו השופטים כי בתי ספר רשאים לסרב לקבל לעבודה מורות העוטות כיסויי ראש. במקרה אחר עורכת דין שעטתה רעלה נפסלה מלייצג לקוח בבית המשפט.

כפי שעולה מהדברים, **מדינות שונות נוקטות בסוגיה אמצעים שונים ופתרונות שונים**. אפשר לחזות כי חבישת הרעלות, כמו נושאים אחרים הנוגעים בהתנגשויות בין תרבויות ובין ערכים, תמשיך לעורר מחלוקת ולהיות במוקד הדין החברתי והפוליטי במערב אירופה.

כרטיסיה מס' 13:

משימת בניית טיעון:

קראו את חלק א של המאמר המצורף. מצאו **נימוקים התומכים** בחוק הרעלה מהמאמר, וכתבו אותם במחברת.

[מוסלמים באירופה: דו-קיום או התנגשות הציביליזציות?](#)

המכון הישראלי לדמוקרטיה, פרלמנט גיליון 62, מאי 2009 שפרמן קרין תמר

חלק א: "מדינה בתוך מדינה"

מאפייניהן של קהילות המיעוטים המוסלמים באירופה משתנים בהתאם להרכבן, לדינמיקה הפנימית שלהן, למידת האחידות ביניהן וכן בהתאם למידת שילובן בחברה הקולטת. (Nachmani, 2007) אולם חוקרים סבורים שאפשר להצביע על דפוס כולל ולפיו מרבית הקהילות המוסלמיות לא השתלבו בחברת הרוב, והן מנהלות את חייהן בקהילות מבודדות בהתאם לערכי האסלאם ולמנהגיה. יש המאשימים את חברת הרוב בהפליית המוסלמים וטוענים ששנאת הזר (קסנופוביה) הפושה בה היא המוליכה להתבדלות מכורח. המתנגדים לטענות אלו גורסים שהקהילות המוסלמיות מתבדלות מרצון. לשיטתם לא הגיעו המהגרים המוסלמים לאירופה כדי להפוך לאירופים - בניגוד לאלו המהגרים לארצות הברית כדי להפוך לאמריקנים - אלא במטרה להישאר מוסלמים על אדמת אירופה. אי לכך גם בני הדור השלישי להגירה מעדיפים להגדיר את זהותם באמצעות דתם ולא באמצעות הלאום שלהם.

בין שהתבדלות זו היא מכורח ובין שהיא מרצון, תוצאותיה הוות אסון. שכן כיום רבים מן המוסלמים חיים בקהילות מבודדות מחברת הרוב מבחינה גאוגרפית, תרבותית, חברתית וכלכלית. מחקרים מצאו כי גם לאחר שלושה דורות של הגירה, פעמים רבות אין כל אינטרקציה בין האירופים ובין המוסלמים החיים בקרבם; מוסלמים רבים חיים בפרברים העניים, מדברים בשפת ארץ המוצא שלהם ומקיימים את אורח חייהם בהתאם למנהגיה. חלק מן המדינות מאפשרות להם ללמוד במערכות חינוך נפרדות, כך שהם כלל אינם נדרשים ללמוד את שפת המקום - אחד הגורמים לשילובם הנמוך באוניברסיטאות. מבחינה כלכלית נמצא שרבים מהם מובטלים או מועסקים בעבודות בשכר נמוך, ושיעורם של מוסלמים השווים בבתי כלא באירופה גבוה יחסית לשיעורם באוכלוסייה. כך, רבים מהמוסלמים באירופה שרויים במעגל אכזרי של מצוקה, עוני ואבטלה.

לנתק שבין שתי הקהילות יש להוסיף את השלכותיהם של אירועי הטרור שהתרחשו בעשור האחרון: הפיגועים במגדלי התאומים ב-11 ספטמבר 2001, פרי תכנון וביצוע של תאי טרור מאירופה; הפיגועים על אדמת אירופה עצמה - פיגועי הטרור ב-2004 במדריד וסדרת הפיגועים בלונדון בשנת 2005 - שביצעו מוסלמים בעלי אזרחות מקומית. אירועים אלו הגבירו את החשש במדינות אירופה המערביות מאפשרות של חוסר נאמנות מצד תושביה המוסלמים והגבירו את החשש מפני התחזקותה של מגמת האסלאמיזציה, קרי מגמת הפיכתה של יבשת אירופה למוסלמית.

מדינות אירופה, ובעיקר בריטניה, החלו לנקוט ביד קשה כנגד חשודים במעורבות במעשי טרור. הם החלו לבצע מעצרי פתע ואף להחדיר סוכנים סמויים לתפילות במסגדים מחשש להסתה בדברי האימאם. הקושי להשיג מידע מודיעיני רק מגביר את החשש מהלא נודע. בעקבות מצב זה החלו בני המיעוטים המוסלמים לחוש שהם נרדפים בשל דתם. בתגובה הפכו ארגונים אסלאמיים שונים לרדיקליים יותר והחלו לנקוט באמצעים שונים במחאה על מה שהם מכנים כהפליית המוסלמים וניסיונות גזעניים להגביל את חופש הדת והפולחן שלהם.

לא ייפלא אם כן שלשתי הקהילות דעה שלילית זו על זו; סקר שערך בשנת 2006 מכון Pew מצא כי המוסלמים מייחסים תכונות שליליות לאירופים כגון אנוכיות, יהירות ואלימות, ואילו האירופים טוענים שהמוסלמים פנטיים, אלימים ולא סובלניים. כן נמצא כי הן המוסלמים והן האירופים מגדירים את מערכת היחסים ביניהם כ"רעים באופן כללי" בגרמניה - 70% ובצרפת - 66%

כרטיסיה מס' 14:

משימת בניית טיעון:

קראו את חלק א של המאמר המצורף. מצאו **נימוקים המתנגדים** לחוק הרעלה מהמאמר, וכתבו אותם במחברת.

[מוסלמים באירופה: דו-קיום או התנגשות הציביליזציות?](#)

המכון הישראלי לדמוקרטיה, פרלמנט גיליון 62, מאי 2009 שפרמן קרין תמר

חלק א: "מדינה בתוך מדינה"

מאפייניהן של קהילות המיעוטים המוסלמים באירופה משתנים בהתאם להרכבן, לדינמיקה הפנימית שלהן, למידת האחידות ביניהן וכן בהתאם למידת שילובן בחברה הקולטת. (Nachmani, 2007) אולם חוקרים סבורים שאפשר להצביע על דפוס כולל ולפיו מרבית הקהילות המוסלמיות לא השתלבו בחברת הרוב, והן מנהלות את חייהן בקהילות מבודדות בהתאם לערכי האסלאם ולמנהגיה. יש המאשימים את חברת הרוב בהפליית המוסלמים וטוענים ששנאת הזר (קסנופוביה) הפושה בה היא המוליכה להתבדלות מכורח. המתנגדים לטענות אלו גורסים שהקהילות המוסלמיות מתבדלות מרצון. לשיטתם לא הגיעו המהגרים המוסלמים לאירופה כדי להפוך לאירופים - בניגוד לאלו המהגרים לארצות הברית כדי להפוך לאמריקנים - אלא במטרה להישאר מוסלמים על אדמת אירופה. אי לכך גם בני הדור השלישי להגירה מעדיפים להגדיר את זהותם באמצעות דתם ולא באמצעות הלאום שלהם.

בין שהתבדלות זו היא מכורח ובין שהיא מרצון, תוצאותיה הוות אסון. שכן כיום רבים מן המוסלמים חיים בקהילות מבודדות מחברת הרוב מבחינה גאוגרפית, תרבותית, חברתית וכלכלית. מחקרים מצאו כי גם לאחר שלושה דורות של הגירה, פעמים רבות אין כל אינטרקציה בין האירופים ובין המוסלמים החיים בקרבם; מוסלמים רבים חיים בפרברים העניים, מדברים בשפת ארץ המוצא שלהם ומקיימים את אורח חייהם בהתאם למנהגיה. חלק מן המדינות מאפשרות להם ללמוד במערכות חינוך נפרדות, כך שהם כלל אינם נדרשים ללמוד את שפת המקום - אחד הגורמים לשילובם הנמוך באוניברסיטאות. מבחינה כלכלית נמצא שרבים מהם מובטלים או מועסקים בעבודות בשכר נמוך, ושיעורם של מוסלמים השווים בבתי כלא באירופה גבוה יחסית לשיעורם באוכלוסייה. כך, רבים מהמוסלמים באירופה שרויים במעגל אכזרי של מצוקה, עוני ואבטלה.

לנתק שבין שתי הקהילות יש להוסיף את השלכותיהם של אירועי הטרור שהתרחשו בעשור האחרון: הפיגועים במגדלי התאומים ב-11 ספטמבר 2001, פרי תכנון וביצוע של תאי טרור מאירופה; הפיגועים על אדמת אירופה עצמה - פיגועי הטרור ב-2004 במדריד וסדרת הפיגועים בלונדון בשנת 2005 - שביצעו מוסלמים בעלי אזרחות מקומית. אירועים אלו הגבירו את החשש במדינות אירופה המערביות מאפשרות של חוסר נאמנות מצד תושביה המוסלמים והגבירו את החשש מפני התחזקותה של מגמת האסלאמיזציה, קרי מגמת הפיכתה של יבשת אירופה למוסלמית.

מדינות אירופה, ובעיקר בריטניה, החלו לנקוט ביד קשה כנגד חשודים במעורבות במעשי טרור. הם החלו לבצע מעצרי פתע ואף להחדיר סוכנים סמויים לתפילות במסגדים מחשש להסתה בדברי האימאם. הקושי להשיג מידע מודיעיני רק מגביר את החשש מהלא נודע. בעקבות מצב זה החלו בני המיעוטים המוסלמים לחוש שהם נרדפים בשל דתם. בתגובה הפכו ארגונים אסלאמיים שונים לרדיקליים יותר והחלו לנקוט באמצעים שונים במחאה על מה שהם מכנים כהפליית המוסלמים וניסיונות גזעניים להגביל את חופש הדת והפולחן שלהם.

לא ייפלא אם כן שלשתי הקהילות דעה שלילית זו על זו; סקר שערך בשנת 2006 מכון Pew מצא כי המוסלמים מייחסים תכונות שליליות לאירופים כגון אנוכיות, יהירות ואלימות, ואילו האירופים טוענים שהמוסלמים פנטיים, אלימים ולא סובלניים. כן נמצא כי הן המוסלמים והן האירופים מגדירים את מערכת היחסים ביניהם כ"רעים באופן כללי" (בגרמניה - 70% ובצרפת - 66%).

כרטיסיה מס' 15:

משימת בניית טיעון:

קראו את חלק ב של המאמר המצורף. מצאו **נימוקים התומכים** בחוק הרעלה מהמאמר, וכתבו אותם במחברת.

[מוסלמים באירופה: דו-קיום או התנגשות הציביליזציות?](#)

המכון הישראלי לדמוקרטיה, פרלמנט גיליון 62, מאי 2009 שפרמן קרין תמר

חלק ב: לעבר מדיניות אירופאית חדשה?

על רקע אירועים אלו ועל רקע התנגשויות מינוריות נוספות החלה אירופה לשנות את מדיניותה בהתייחס למיעוטים המוסלמים, גם אם לא תמיד מדברים על זה גלויים. סקירה כללית של מדינות מערב אירופה שנחשבו בעבר מדינות 'מתירניות' מוכיחה כי **המגמות בהן נעות החל ממדיניות ליברלית ועד להקשחת החוקים ועיצובה של מדיניות הטמעה נוקשה.**

הדוגמה המפורסמת ביותר לנקיטת יד קשה כלפי ערכי האסלאם היא של חוק הרעלה הצרפתי אשר נכנס לתוקף בשנת 2004: חוק זה מטיל איסור על חבישה, לבישה או ענידה של בגדים, תליונים ופריטי לבוש אחרים בעלי אופי דתי בולט בבתי ספר ממלכתיים. בהתבסס על עקרון ההפרדה בין דת למדינה ברפובליקה הצרפתית, נטען כי כיסוי הראש נוגד את העקרונות החילוניים שבבסיס הלאום הצרפתי ויש בו ביטוי בפועל **להצהרת נאמנות לערכי האסלאם על פני ערכי המדינה** (להרחבה ראו: ארבע שנים ל"חוק הרעלה").

טענה נוספת אשר חיזקה את החוק הייתה כי **הרעלה סותרת ערכים ליברליים מערביים של שוויון מגדרי, ולפיכך יש לאסור על נשים לעטות רעלה במוסדות ציבוריים.** טיעון אחר גורס שלאיסור על עטיית רעלות יש **הצדקה ביטחונית**, שכן טרוריסטים יכולים להשתמש ברעלה. כיום מדינות נוספות באירופה מיישמות את החוק במידה זו או אחרת; בגרמניה החוק מיושם חלקית ברמת המדינה (Lander) בהולנד הצעה דומה ניצבת בראש סדר היום כבר שנים מספר; ובבריטניה עלה הנושא לדיון בכמה מקרים. הקהילה המוסלמית הגדירה את החוק **כמפלה וכסותר את העקרונות הליברליים של חופש הפולחן והדת**, וארגונים אסלאמיים וארגונים לזכויות הפרט נלחמים בחקיקה דומה בכל האמצעים האפשריים.

כרטיסיה מס' 16:

משימת בניית טיעון:

קראו את חלק ב של המאמר המצורף. מצאו **נימוקים המתנגדים** לחוק הרעלה מהמאמר, וכתבו אותם במחברת.

[מוסלמים באירופה: דו-קיום או התנגשות הציביליזציות?](#)

המכון הישראלי לדמוקרטיה, פרלמנט גיליון 62, מאי 2009 שפרמן קרין תמר

חלק ב: לעבר מדיניות אירופאית חדשה?

על רקע אירועים אלו ועל רקע התנגשויות מינוריות נוספות החלה אירופה לשנות את מדיניותה בהתייחס למיעוטים המוסלמים, גם אם לא תמיד מדברים על זה גלויים. סקירה כללית של מדינות מערב אירופה שנחשבו בעבר מדינות 'מתירניות' מוכיחה כי **המגמות בהן נעות החל ממדיניות ליברלית ועד להקשחת החוקים ועיצובה של מדיניות הטמעה נוקשה.**

הדוגמה המפורסמת ביותר לנקיטת יד קשה כלפי ערכי האסלאם היא של חוק הרעלה הצרפתי אשר נכנס לתוקף בשנת 2004: חוק זה מטיל איסור על חבישה, לבישה או ענידה של בגדים, תליונים ופריטי לבוש אחרים בעלי אופי דתי בולט בבתי ספר ממלכתיים. בהתבסס על עקרון ההפרדה בין דת למדינה ברפובליקה הצרפתית, נטען כי כיסוי הראש נוגד את העקרונות החילוניים שבבסיס הלאום הצרפתי ויש בו ביטוי בפועל **להצהרת נאמנות לערכי האסלאם על פני ערכי המדינה** (להרחבה ראו: ארבע שנים ל"חוק הרעלה").

טענה נוספת אשר חיזקה את החוק הייתה כי **הרעלה סותרת ערכים ליברליים מערביים של שוויון מגדרי, ולפיכך יש לאסור על נשים לעטות רעלה במוסדות ציבוריים.** טיעון אחר גורס שלאיסור על עטיית רעלות יש **הצדקה ביטחונית**, שכן טרוריסטים יכולים להשתמש ברעלה. כיום מדינות נוספות באירופה מיישמות את החוק במידה זו או אחרת; בגרמניה החוק מיושם חלקית ברמת המדינה (Lander) בהולנד הצעה דומה ניצבת בראש סדר היום כבר שנים מספר; ובבריטניה עלה הנושא לדיון בכמה מקרים. הקהילה המוסלמית הגדירה את החוק **כמפלה וכסותר את העקרונות הליברליים של חופש הפולחן והדת, וארגונים אסלאמיים וארגונים לזכויות הפרט נלחמים בחקיקה דומה בכל האמצעים האפשריים.**